

Slovenski Pravniki

„Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA :

1. Dr. Vladimir Ravnihar: Ob petdesetletnici „Pravnika“ 49
2. Dr. Milan Škerlj: Omejitve poslovanja gospodarskih zadrug.
(Konec) 57
3. Dr. Vladimir Kukman: Upravna dekoncentracija po § 101 finančnega zakona za leto 1938/39 67
4. Miloš Lečnik: Dvoje spornih vprašanj iz rehabilitacijskega prava 81
5. Književna poročila 86
6. Razne vesti 92

Priloga: Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh III, št. 586 do 594 (p. 11, str. 161—176).

V LJUBLJANI 1939

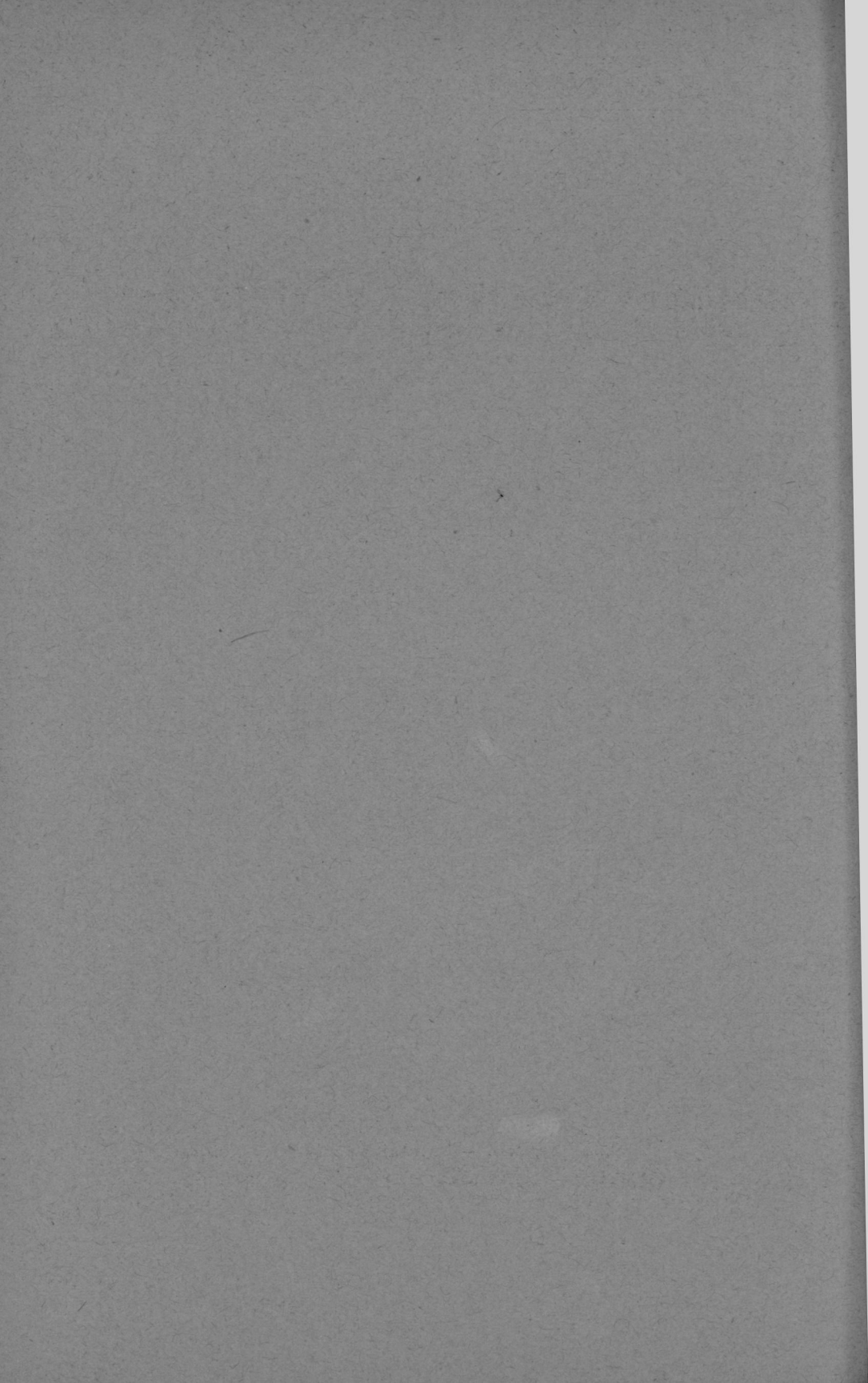
UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani. — Odgovoren L. Mikuš.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Bleiweisova cesta 16/I
Izhaja mesečno. — Naročnina 60 Din na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na čekovni račun Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani št. 11.870 (Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

Slovenski Pravniki

Leto LIII.

Ljubljana, aprila 1959.

Štev. 3.—4.

Ob petdesetletnici „Pravnika“.

Govoril na svečanem zborovanju dne 18. marca 1959

dr. Vladimir Ravnihar.

Doletela me je čast, da Vam, gospoda moja, na tem svečanem zborovanju, govorim spominski govor ob praznovanju petdesetletnice našega društva „Pravniki“. Ne pričakujte od mene letnic in števil, kronike in statistike, saj je to dolžnost v izčrpnih podatkih opravila „Spominska knjiga“, ki leži pred nami. Hočem le v širokih potezah orisati vlogo, ki jo je to odlično naše društvo igralo v kulturni in politični zgodovini našega naroda. Če hočemo to vlogo od prvega početka pa do danes pravilno vrednotiti, se moramo uživeti v dobo društvenega postanka, kakor tudi v kasnejše njegove življenjske dobe. Samo s popolnim poznanjem teh dob in njihove zgodovine, z razumevanjem okolja, v katerem se je gibalno društveno delo, samo s tem perspektive gledano, pravim, bo naša sodba tudi pravična. Napačno bi bilo, in v tem pogledu rado grešijo mlajša pokolenja, ako bi gledali na stvar samo z današnjega obzorja, z vidika sedanjega položaja našega naroda.

Močno zarezo v društveno udejstvovanje je napravil konec svetovne vojne, konec, ki je obenem početek naše svobode. Ločitev v dve različni epohi s to zarezo je kar očitna. Če je v prvem obdobju društveno delovanje imelo izrazito narodno-obrambno političen značaj in je znanstveno udejstvovanje teklo nekam vzporedno, kolikor nam je pač bilo to udejstvovanje potrebno za izvajanje političnega dela društvenega programa, se je društvo v novi dobi takoj znašlo ter — zavedajoč se svoje pomembnosti in svojih nalog v novih razmerah — preneslo težišče svojega delovanja na znanstveno delo v pouk svojemu članstvu in na delo, ki naj služi konsolidaciji naše mlade države na vseh njenih pravnih področjih. Torej zopet politično delo, toda sedaj narobe kakor v prvi epohi, ne več kot cilj in svrha, ampak kot spremsivo znanstvenega udejstvovanja.

Postanek društva ne pada v rano mladost naše narodne renesanse. Ni to nikak očitek, je to le posledica naravnega razvoja v socialni strukturi našega naroda. Slovenski ta-

bori so bili takrat že zgodovina, čitalniška doba v zatonu. Minila je romantična doba našega narodnega preporoda. Narodna zavest je bila predramljena. Krepil se je naš srednji stan, naraščala številčnost naše inteligence. Golo navdušenje je moralo napraviti prostor stvarnosti. Vzniklo je trezno spoznanje, da je treba, če hočemo zrasti v samostojen, samozavesten narod, resnega, premišljenega, požrtvovalnega, predvsem pa sistematičnega dela v vseh panogah narodove kulture, dela, ki gre roko v roki z gospodarsko osamosvojitvijo.

To spoznanje nam je med drugim tudi ukazalo, da moramo temeljito pripraviti in pričeti borbo za osnovne pravice našega slovenskega naroda kot enega izmed slovanskih narodov, ki jih je bila nesrečna usoda vklenila v spone avstro-ogrske monarhije. Boj za politično enakopravnost, za enakopravnost njegovega jezika v šoli, v uradu in v javnem življenju! Enakopravnost vseh „v deželi navadnih jezikov“ (landesüblich) nam je bil člen XIX. državnih osnovnih zakonov sicer v načelu priznaval, toda od svojega postanka v ustavi leta 1867. pa do razpada monarhije navedeni člen ni doživel ustrežajočega izvršilnega zakona. Ostal je na papirju, za nas pa le tolike vrednosti, da smo se lahko nanj sklicevali v dokaz nam storjene krivice in v dokaz besedolomstva in pristranosti tedanjih naših oblastnikov.

Razni razpisi in naredbe pravosodnega ministrstva so v onih časih sicer skušali dati nekaj pravic našemu jeziku, toda prav ti razpisi in naredbe dokazujejo, kako zelo je bila na sodiščih *de iure* in *de facto* omejena in utesnjena raba slovenskega jezika in da o kaki enakopravnosti z nemščkim jezikom ni bilo niti govora. Upravna oblastva pa kakih pravic niti v načelu niso pripoznavala.

Razpis z dne 15. marca 1862., naslovljen na predsedništvu višjih deželnih sodišč v Gradcu in v Trstu, je ukazal rabo slovenskega in hrvatskega jezika v kazenskih pravnih „nach Tunlichkeit und Möglichkeit“. Razpis iz leta 1866. je raztegnil veljavo tega razpisa tudi na civilne pravde; „gledati je na to“, tako pravi razpis, „da so sodniki zmožni slovenskega odnosno hrvatskega jezika“.

Z razpisom z dne 5. septembra 1867., namenjenim predsedništvu višjega deželnega sodišča v Gradcu, je ministrstvo glede sodišč na Kranjskem izreklo, da je s stranikami, ki so zmožne s a m o slovenskega jezika, razpravljati v tem jeziku in v njem pisati zapisnike. Z naredbo z dne 14. aprila 1882. (minister Čeh Pražak) se je ta za Kranjsko

veljavni razpis razširil na ves obseg sodnega okrožja celjskega in mariborskega ter na slovenske kraje Koroške. Tudi je bilo rečeno, da mora slovensko uradovanje, ki je bilo dotlej pripuščeno samo po možnosti in umestnosti, biti v bodoče brez vsake omejitve. Naredba z dne 8. aprila 1885. je naročila višjemu deželnemu sodišču v Gradcu kot apelacijskemu sodišču, da razpravlja in izda sodbe na slovenskem jeziku v pravnih, v katerih se je na prvi stopnji razpravljalo v slovenskem jeziku.

Vsi ti razpisi in uredbe so veljale samo za občevanje s strankami, za „n o t r a n j e u r a d o v a n j e“ je imela izključno veljavo nemščina. V tem oziru tudi na Kranjskem ni bilo izjeme. Pravosodni minister je na neko interpelacijo odgovoril, da postavlja člen XIX. vodilno načelo samo za pravico jezika „pravo iščočega prebivalstva“ (der rechts-suchenden Bevölkerung), ne pa za notranje uradovanje.

V praksi seveda so bili razpisi odnosno uredbe pravosodnega ministrstva tako rekoč brez pomena in učinka. Na Kranjskem so se že še upoštevali in tudi na Primorskem, na Štajerskem in Koroškem, kar so v celoti imeli za nemško ozemlje, pa se nemški sodniki zanje kratkomalo zmenili niso in so jih brezobzirno prezirali, češ da razpis ali naredba še ni zakon. Vsak je delal po svoji volji, ki je vsekar, tudi na pritožbo, obveljala in ostala nekaznovana. Proti pojmu „v deželi navaden jezik“ so postavili pojem „v deželi p r i s o d i š č u n a v a d e n j e z i k“ (gerichtsüblich). Ako naj povem, da je še leta 1881. izreklo vrhovno sodišče za nično sodbo okrajnega sodišča v Kamniku, ker je bila izdana v slovenskem jeziku, češ da je na Kranjskem izključno nemščina v deželi navaden s o d n i jezik, potem je že edino s tem dejstvom prikazana vsa naša tedanja mizerija. To v letu, ko je v to dvorano prvokrat vkorakala slovenska večina mestnega občinskega sveta ljubljanskega!

V takih razmerah torej se je spočelo novo društvo „P r a v n i k“, ki naj bi mu pripadla naloga, da organizira in sistematično vodi boj za pravico našega jezika pri sodiščih in drugih oblastvih.

Ta, pravi namen društva so govorniki na ustanovnem občnem zboru čisto odkritosrčno in brez ovinkov izpovedali, čeprav so ga v pravilih samih maskirali kot smoter društva: gojiti pravne in državne vede. Politične razmere so torej priklicale na dan novo društvo, potem ko so se bili že pred tem oglašali posamezniki, poudarjajoč nujno potrebo po ustanovitvi takega društva. Med take glasove štejemo tudi razne poskuse z izdajanjem strokovnega gla-

sila od leta 1862. dalje kot predhodnika „Slovenskega Pravnika“, ki je z ustanovitvijo društva postalo njega glasilo, njegov vodnik in simbol, njegovo orožje, poglavitno sredstvo za doseg društvenih namenov, njegov neločljivi tovariš vse do današnjega dne. Idealizem, ljubezen do naroda in zavest dolžnosti napram temu narodu so bile glavne gonilne sile v srcih ustanoviteljev kakor tudi vseh poznejših delavcev v društvu.

Izpolnjevanje te dolžnosti v onih prvih časih ni bila lahka stvar. Mnogi, ki so bili v srcu z nami, so morali, čeprav sicer izvrstne moči in dobri pravniki, spričo razmer stati ob strani. Značilno je, da so bili mnogi pravniki naročeni samo na glasilo, češ da je za njih reputacijo boljše, če niso člani. Seveda so naši oblastniki že takoj po ustanovnem občnem zboru, ki se je na njem govorilo o pravnem namenu društva, zaslutili ex ungue leonem in za kakega ambicioznega državnega uradnika res ni bilo priporočljivo, če se je o njem zvedelo, da je član neprikrito „nacionalnega“ društva.

Toda vse to ni oplašilo in vzelo poguma možem, ki so se zbirali krog novega društva. Društvo si je začrtalo smer in cilj, program, ki naj ostvari vse društvene smotre. Ena glavnih točk tedanjega programa je bila, da si oblikujemo brezhiben pravniški jezik, ustvarimo svoje izrazoslovje, terminologijo. Doglej v tem pogledu ni bilo enotnosti. Vsak je krožil izraze po svojem okusu. Slovenski prevod Državnega zakonika po svoje, „Slovenski Pravniki“, ki so bili izhajali tekom časa do ustanovitve društva, zopet po svoje. Neminljiva zasluga našega društva je bila, da nam je po smotrnem in trudapolnem delu v razmeroma kratkem času štirih let dalo pravniški jezik, ki ni v ničemer zaostajal za pravniškim jezikom drugih narodov. Babnikova pravna terminologija, ki nam je dala enotnost in stalnost pravniškega izražanja, je bilo standard-delo, znanstvena podlaga za ves nadaljnji razvoj našega pravniškega jezika. V njem je pisalo društveno glasilo, v njem so bili pisani zakoniki, ki jih je izdajalo društvo, njemu se je prilagodilo uredništvo „državnega zakonika“, v njem so se glasile vloge na sodišča in druge urade, v njem sodbe in odloki. S tem smo ovrgli vsak predsodek, izpodbili očitek proti znanstveni uporabi slovenskega jezika ter nasprotno podali nov dokaz za prožnost, izglajenost ter veliko izrazno sposobnost Prešernovega jezika, za njega uporabo ne samo za ljudsko govorico in leposlovje, ampak tudi za znanost, vedo in umetnost.

Predavanja, knjižnica, društveni sestanki so močno pozivljali društveno delo, širili krog članstva, utrjevali solidarnost slovenskega pravniškega občestva, krepili samozavest ter izzivali iniciativo. Že leta 1890. je društvo privzelo v svoj program „Slovensko pravno akademijo“, kar naj bi pomenilo zametek bodočega lastnega vseučilišča, in zahtevalo, da se obnove predavanja v slovenskem jeziku na obstoječih univerzah. Ironično je kvitiral pravosodni minister to zahtevo, češ da so predavanja v slovenščini na graškem vseučilišču neizvedljiva, ker ne vidi znanstveno izobraženih docentov. S tem pa je nehote društvu položil na srce, v katerem pravcu naj poglobi svoje delo: skrbeti za znanstveno izobražen naraščaj, ki naj se usposobi za pouk na najvišjem znanstvenem zavodu.

V vsem svojem delu je društvo uživalo podporo vse narodnozavedne javnosti. Ob strani so mu stali slovenski odvetniki in njihova organizacija „Zveza slovenskih odvetnikov“, slovenski notarji in — kolikor so jim dopuščale razmere — slovenski sodniki in redki uradniki slovenske narodnosti v upravni stroki. Politikom pa je društvo nudilo dragoceno gradivo, da so mogli na merodajnih mestih podpreti naše nacionalne zadeve in pritožbe s stvarnimi, neizpodbitnimi argumenti.

Pritožbe zaradi zapostavljanja našega jezika so bile na dnevnem redu in v državnem zboru je deževalo interpelacij. Čimbolj se je s smotrnim delom utrjevala narodna zavest v širokih množicah, tembolj je naraščal fanatičen odpor nemške birokracije, ki je v tem odporu imela vso potuho v višjih krogih. Neznosne razmere so bile zlasti pri sodiščih na Štajerskem, naravnost obupne pa na Koroškem. Če se je slovenska stranka količkaj izdala, da razume nemški, že je bil ves akt nemški. Na Koroškem celo slovenskim odvetnikom, čeprav pooblaščenec slovenskih strank, niso dopustili razpravljati slovensko. V nekem primeru je sodnik razglasil mirovanje postopanja, ker se odvetnika nista pokorila zahtevi, da morata razpravljati nemški. Zopet v drugem primeru je sodnik izjavil, da bo smatral, kakor da odvetnik ni navzoč, če bo govoril slovensko, to je, da bo stranka kontumacirana. V Pliberku je sodnik celo prepovedal, da v njegovi navzočnosti odvetnik ne sme govoriti slovensko z lastno stranko. In neposredno pred prevratom smo imeli na deželnem sodišču v Ljubljani predsednika, ki je prepovedal sodnikom in ostalemu osebju med seboj občevati drugače, kakor v uradnem nemškem jeziku, čim prestopijo prag sod-

nega poslopja. Burja, ki smo jo zbog tega skupno s Čehi pripravili v dunajskem parlamentu, ni odnesla tega predsednika.

Morda se Vam bo, gospoda moja, zdelo neumestno, da navajam vse te stvari, ves ta anahronizem, ki ga je med tem prerasla zgodovina. Toda ponavljam, da ne bi mogli pravilno pojmiti prave vrednosti našega društva za oni pa tudi za sedanjí čas, njegovih naporov in prizadevanj, če ne spoznamo težavnih razmer, ki so ravnale njegovo dejalnost. Današnjemu pokolenju, ki je vzraslo že v novih razmerah, se vidijo one prilike nepojmljive, morda celo smešne, enostavno rešljive, tako nekako kakor ono s Kolumbovim jajcem. Pomisliti pa je treba, da takratni boj za pravico neokrnjene rabe slovenskega jezika ni bil samo akademskega značaja, ampak da je bilo za nas važno socialno vprašanje, vprašanje kruha naši doraščajoči mladini. Slovenskemu sodniku se je sodna kariera redoma zaprla že v VII. činovnem razredu. Gremije pri deželnih oziroma okrožnih sodiščih v Celju, v Mariboru, v Celovcu so po veliki večini zasedli sodniki nemške narodnosti. Celó v Ljubljani so bili na pr. še leta 1911. Slovenci v gremiju deželnega sodišča v manjšini. Na sodišča na Štajerskem naš pravniški naraščaj sploh ni imel dostopa. Če niso imeli dosti sodnikov, ki so za silo lahko občevali s slovenskimi strankami, so njih mesta izpopolnili s tako imenovanimi „kurzovci“, ki so po parmesečnih tečajih dobili izpričevalo o znanju slovenskega jezika.

Podrobno delo, ki ga je opravljalo društvo „Pravnik“ v onih časih, vzporedno z ostalimi društvi in ustanovami vsega našega prosvetnega in gospodarskega organizma, je bilo politično delo v najplemenitejšem pomenu te besede. Na kocki je bilo naše življenje kot narod, šlo je za biti ali ne biti. In ono delo nam je pomagalo graditi samostojnost naše narodne individualnosti, pripravljalo pot k tedaj še nezasluteni svobodi. Vso pomembnost društva, kakor je bil med drugimi „Pravnik“, bi lahko zgostili v vprašanju: kaj bi v usodepolnem trenutku bilo iz nas Slovencev, ako vsega tega dela ne bi bilo!?

Ne, gospoda moja, društvo „Pravnik“ je eden izmed granitnih temeljnih kamnov, na katerih je zgrajena naša narodna samostojnost, samobitnost narodova in naša svoboda. Ono nam je na področju pravoznanstva pomagalo, dvigniti se na višjo kulturno raven, na raven, ki je merodajno merilo za vzporejanje z drugimi kulturnimi narodi, na nivo, s katerega so zrasle naše pravice ne samo do na-

rodove samosvoje eksistence, marveč do enakopravnega sedeža v društvu narodov. Kako bi se bil čul naš klic po lastni pravni fakulteti in po univerzi, da ni bilo „Pravnika“, ki je bil glasnik in pobornik te misli od svojega postanka dalje? Ali bi bil ta klic dovolj močan, da bi privabil v življenje našo Almam matrem Labacensem, da ni bil Pravnik z vsemi svojimi sodelavci pripravil življenjskih pogojev temu našemu vrhovnemu učnemu zavodu, sodelavci, ki so potem mnogi od njih postali ponos naše univerze? In kdo zopet je udaril temelje naši Akademiji znanosti in umetnosti, če ne „Pravnika“, ki je že leta 1925. povzdignil svoj glas po ustanovitvi takega zavoda? In omembe vredno prav danes je, da je že tedaj zakonski načrt za to ustanovo sestavil sedanji naš društveni predsednik, ki ga z drugimi odličnimi člani našega društva štejemo med prve naše „nesmrtnike“.

Pa kot klasična priča bi Vam mogel razodeti — saj sem bil imel visoko čast, da sem ob prevratu v prvi narodni vladi načeloval Poverjeništvu za pravosodje — da je bil to edini resor, ki je deloval brezhibno, kjer se je prehod iz starega v novi red izvršil gladko, brez trenj in težav ter brez usodepolnih eksperimentov. Saj smo imeli na razpolago cele generacije v Pravnikovem duhu in v njegovih tradicijah vzgojenih sodnikov, odvetnikov, notarjev. Z njimi smo bili sposobni založiti ne samo vsega po sklenjenem miru nam prisojenega skrčenega ozemlja, ampak vse do onih meja, koder je segal glas slovenske govorice. Preko noči smo mogli ustvariti svoje apelacijsko sodišče, zasedeno s tako izbornimi silami, da prav nič nismo pogrešali še kake tretje instance nad njim.

Tej pripravljenosti za veliki čas, ki je bila plod sistematične vzgoje celih pokolenj našega pravniškega naraščaja, se moramo tudi zahvaliti, da je društvo z nastopom druge periode svojega udejstvovanja takoj doumelo novi čas, njega potrebe in zahteve ter šlo s posebnim elanom na novo delo. Oproščeno borbe za jezikovno enakopravnost se je vse moglo posvetiti znanstvenemu delu. Navzven se kaže to udejstvovanje v odlično urejevanem društvenem glasilu „Slovenski Pravnika“, ki prav gotovo ne zaostaja za nobeno drugo tovrstno jugoslovansko revijo, v predavanjih, v založbi komentiranih zakonov, v pravniških kongresih, v stremljenju, da dobimo društveno knjižnico in čitalnico, to pa, če Bog da v svojem lastnem pravniškem domu. Seveda v hotenju, znanstveno obdelovati pravniško snov, vzgajati dobro podkovan in izobražen pravniški naraščaj,

društvo ni več osamljeno. Poleg sebe ali — če hočete — nad seboj ima pravno fakulteto naše univerze z njenimi seminarji, z njenim „Zbornikom znanstvenih razprav“, ima „Društvo za pravno filozofijo in sociologijo“ in ima v naj-novejšem času „Akademijo znanosti in umetnosti“. Ne samo, da brez zavisti, ampak s ponosom gleda na te ustanove. Saj z zadoščenjem spoštuje v njih plodove svojega lastnega dela in še z večjim zadoščenjem časti predstavnike teh ustanov kot svoje lastne odlične člane. Ono samo pa vedno vidneje prevzema potrebno in zavidanja vredno vlogo — v se učiliške ekstenze.

V društvenem glasilu z njegovimi znanstvenimi razpravami o aktualnih pravnih problemih, s priobčevanjem odločb vrhovnega in upravnega sodišča, s književnimi poročili o domači in tuji pravni literaturi, z obveščanjem o stanju prava in zakonodaje v inozemstvu — se nabira dragocena učna snov ne samo za pravniški naraščaj, ampak za vsakega praktičnega jurista.

In še v nečem je prav značilno označena doba notranje poglobitve društvene dejavnosti: v njegovem stremljenju, v izvrševanju prostovoljno nase prevzete dolžnosti, da kot preizkušen svetovalec in sotrudnik s svojim vplivom pomaga pri ustvarjanju in razvoju pravnega reda v naši mladi državi, ob delu za takoimenovano zenačenje zakonov. To je — kakor sem bil omenil uvodoma — politična stran njegovega udejstvovanja v novi dobi. Zares patriotično delo.

Zenačenje zakonov je spričo toliko različnih pravnih področij kot jih ima naše državno ozemlje, delikatna zadeva. Če že zenačenje formalnega prava ne zadeva toliko na odpor, pa je kočljiveje z zenačenjem materialnega prava. Pravo ni mrtva stvar. Ono ni samo otipljiva pravna norma, ki jo narekuje zakonodavec. Ono živi svoje življenje, intimno zvezano z življenjem ljudstva, iz katerega se je porajalo in organski razvijalo, kakor so pač nanesle kulturne, socialne in gospodarske prilike. Ukoreninjeno v ljudstvu — pri tem ne mislim samo na običajno pravo — bi se reklo, delati mu silo, ako bi se mu oktroirale neke norme, ki so tuje ljudskemu pravnemu čutu. Zenačenje zakonov — kakor bi bilo politično morda oportuno — zahteva dobrega premisleka in tehtnega preudarka. Vsaka pre nagljenost bi utegnila biti na škodo dobremu namenu. Naše društvo se je z vso vnemo lotilo te svoje naloge — kažem le na materialije k osnutku občega državljanskega zakonika — ter s tem podalo nov dokaz o svoji življenjskosti. Iz tega razloga

lahko rečem, da bi pri nas in za današnje razmere morali naravnost ustvariti pravniško društvo, če bi ga že ne imeli.

Našemu jubilantu ob njegovi petdesetletnici, ko ne samo, da ne kaže kakšnih starostnih pojavov, ampak se nam predstavlja v mladostni svežosti, izrekamo — kakor se tako spodobi ob vsakem jubileju — svoje odkritosrčne čestitke. Še več kot to pa izrekamo njemu, kakor tudi vsem pokojnim in še živečim požrtvovalnim sodelavcem globoko občuteno zahvalo za veliko, plodonosno, res nacionalno delo, ki so ga bili opravili v korist narodu in naši državi. In ko mu njegova lastna življenjska gibalna sila prorokuje še lepo bodočnost, naj društvo „Pravnik“ te naše čestitke in to našo zahvalo sprejme v spodbudo za nadaljnje koristno delo, kot popotnico na pragu svoje stoletnice. Društvo „Pravnik“ naj živi v čast in ponos našemu narodu!

Omejitve poslovanja gospodarskih zadrug.

Dr. Milan Škerlj.

(Konec.)

Eno najvažnejših vprašanj kazenskih sankcij je vprašanje, ali ni kazniv tudi nezadružnik ali tisti zadružnik, ki, poslušoč z zadrugo, krši zakon. §§ 111 in 112 zgz. se v posameznih dejanskih stanih izražata različno. V njima so kazenske določbe, ki se izrečno obračajo zoper določene osebe — člane organov, likvidatorje, uslužbence, pooblaščenca zadruge, pa tudi določbe, ki se vsaj na prvi pogled obračajo zoper vsakogar, „kdor“ stori ali opusti to in to. Obe zgoraj navedeni kazenski sankciji, ki prihajata tu v poštev, se začenjata s „kdor“ in bi bili po golem besedilu uporabljivi tudi zoper nezadružnika in zadružnika, ki poslujeta z zadrugo zoper zakon. Tako tolmačenje bi torej ustrezalo besedilu in bi bilo brez dvoma prav posebno uspešno sredstvo za pobijanje poslovanja z nezadružniki. Ali je pa res tako mišljeno in hoteno? Če bližje pregledamo primere sankcij, ki se začenjata s „kdor“, najdemo, da krog oseb, pogodjenih s „kdor“, ni v vseh primerih isti. V § 110, št. 6., treba „kdor“ tolmačiti v zvezi s § 118, odst. 7. in s § 119, odst. 1., in ga omejiti v tem smislu. V § 111, odst. 1., št. II. je „kdor“ omejen na osebe, ki so po zakonu dolžne ali upravičene, da za

zadrugo vlagajo vloge pri registrskem sodišču ali pri revizijski zvezi ali dajejo skupščini poročila, to seveda ni kdor koli. V § 112, odst., št. I., 5. je krog oseb razumeti v zvezi s §§ 98, 99. zgz., v št. I., 4., v zvezi s § 74; v št. I., 6., v zvezi z določbami o izplačilu deležev o prestanku članstva v zadrugi, v § 112, odst. 1., št. II., 1., bo „kdor“ zadeval krog oseb, ki izhaja iz tam navedenih zakonskih določb itd. Ostane pa nekaj določb, kjer krog oseb, obseženih z besedo „kdor“, ni takoj jasen. Med te spadata določbi § 111, odst. 1., št. III. in § 112, odst. 1., št. III. Zgodovina določb³⁰ ne daje opore za tolmačenje. Iz zgradbe celega § 111, odst. 1. bi se dalo sklepati, da je v št. III. res mišljen kot storilec kdor koli, kajti v št. I. in IV. je izrečno rečeno, kdo je storilec, in prav tako v odst. 2, toda za t. II. smo že dokazali, da „kdor“ ni kdor koli. Po mojem mnenju velja to tudi za št. III. Zapedi — z druge strani pogledano prepovedi — iz § 1, odst. 6. in 8. se izrečno obračajo do zadruga: zadruga sme to in to in ne sme tega in tega; „kdor“ je torej tisti, ki posluje za zadrugo, ne pa tudi tisti, s komur posluje za zadrugo, bodisi zadružnik ali nezadružnik. Ako bi bil zakon o zadrugah hotel sodno kaznovati tudi nezadružnika, bi bil to pač jasno povedal.

Upoštevati pa je treba še § 115 zgz., ki določa, da za dejanja po § 111 zgz. velja obči del kazenskega zakonika, torej tudi § 34 kz., tako da bi nezadružnik, ki sam ne bi mogel biti storilec, mogel biti kazniv kot nasnovatelj ali pomočnik. Tako se pojavi nekak paradoks, da nezadružnik ni kazniv kot storilec, pač pa lahko kot nasnovatelj ali pomočnik; mislim da ni edini te vrste.

Kar se tiče določbe § 112, odst. 1., št. III. bi se na prvi pogled mislilo, da v našem primeru sploh ni uporabljiva, češ ne more se reči da delo — poslovanje z nezadružniki — ni določeno v prednjih paragrafih. Mislim pa, da to ne bi bilo čisto točno. § 111, odst. 1, št. III. zasega le naklepno kršitev določb § 1, odst. 6. do 8., § 112, odst. 1., št. III. pa tudi kršitev iz malomarnosti. Reči bo treba, da oni, ki bi bil kazniv po § 111, odst. 1., št. III. ali po § 111, odst. 2., ko bi bil dejanje ali opustitev zagrešil naklepno, spada pod § 112, odst. 1., št. III., če dejanje ali opustitev zagreši iz malomarnosti. Ni

³⁰ V prvem in drugem meni dostopnem načrtu teh določb ni bilo. V tretjem se je prva določba glasila „ko s umišljajem povredi odredbe § 1, stav. 6., o poslovanju zadruga sa nezadrugarima“, druga pa prav tako kakor v zakonu. V četrtem načrtu se je prva določba glasila „ko s umišljajem povredi odredbe § 1, stav. 6. do 10“; v zakonu se je citat spremenil zbog sprememb v § 1.

misliti, da bi bil zakon, ki po § 112, odst. 1., št. III. disciplinski kaznuje vsako malomarnost, hotel izpustiti malomarno prekršitev zapovedi, za katere naklepno prekršitev ne predpisuje disciplinske, temveč celo pravo sodno kazen. Dejanski stan malomarne prekršitve določb § 1, odst. 6. do 8. ni določen posebej, torej spada pod § 112, odst. 1., št. III. Za nezadružnika pa v tem primeru ne bo povsem veljalo, kar je zgoraj rečeno. Nezadružnik seveda tudi kot neposreden „malomaren“ storilec ne prihaja v poštev, ker se prepoved ne obrača neposredno zoper njega, toda tudi s pomočjo § 34, odst. 5. kz. ne bo kazniv, ker se § 34 kz. ne uporablja pri disciplinskih deliktih iz § 112. zgz. Obseg besede „kdor“ v § 112, odst. 1., št. III. bo pa prav tako kakor na drugih mestih treba iskati z ozirom na določbe, ki se kršijo, to se pravi, da v našem primeru „kdor“ obsega osebe, ki poslujejo za zadrugo.

Ni namen te raziskave, reševati kazenskopravna vprašanja, ki jih vzbuja besedilo novega zadružnega zakona, vsekakor pa se vidi, da je kazenska zaščita zoper poslovanje z nezadružniki, tudi ko bi jo tolmačili še ožje, kot jo tolmačim, mnogo širša kot je bila po starem zakonu. Samo to sem hotel pokazati. Njena učinkovitost je odvisna od stroge uporabe danih norm. Za ta del morajo prizadeti računati s tem, da „ni sodnika, kjer ni tožnika“. Za kazniva dejanja, o katerih je bilo govora, bosta državni tožilec ali sodišče le redko zvedela v izvrševanju svoje uradne dolžnosti, treba bo ovadbe: iura vigilantibus scripta sunt. Kdor pa ne pazi, ne sme trditi, da je zakon slab.³¹

³¹ Svest sem si, da nisem kriminalist in zato ne pričakujem, da zgoraj izražene misli najdejo splošno pritrdilo bolj poklicanih. V zvezi z vprašanjem, ki je predmet raziskave, pa nisem mogel prosto mimo kazenske strani. Vredno bi bilo, da se s stvarjo pobavijo kriminalisti, saj bodo, teoretiki in praktiki, morali najti neko rešitev vprašanja kaznivosti oseb, ki poslušajo z zadrugo zadenejo ob določbe § 1, odst. 6. do 8. zgz. Pri tem se bo treba lotiti tudi vprašanja kaznivosti zadruga same, zbog določbe § 53, odst. 2. zgz. Za ta del bi samo pripomnil, da se mi slovenski prevod te določbe ne zdi popolnoma posrečen. Izvirnik se glasi: „Zadruga odgovara za štetu, koju lica, koja za nju rade, nedopuštenim ili protivugovornim delom ili propuštanjem, pričine u vršenju društvenih poslova. Za takvo delo ili propuštanje odgovora i krivično, u koliko je ugroženo novčanom kaznom“. Prevod pa: „Zadruga je odgovorna za škodo, ki jo napravijo osebe, katere poslujejo zanjo, z nedopustnim ali protipogodbenim dejanjem ali kako opustitvijo pri opravljanju zadružnih poslov“. Prav bi bilo: „Zadruga je odgovorna za škodo, ki jo napravijo v opravljanju zadružnih poslov osebe, ki poslujejo zanjo, z nedopusčenim ali protipogodbenim dejanjem ali opustitvijo.“

Kar se, slednjič, tiče določbe § 114, odst. 4., je brezdvoma jako stroga, saj po nji zadrugi, ki prekrši zakon, uredbo itd., preti prestanek, in minister je celo dolžan predlagati izrek prestanka, če so spolnjeni zakonski pogoji, toda ti pogoji žal niso tako jasno izraženi, kakor bi bilo želeli. Pristojno sodišče bo seveda po analogiji § 63 registrsko sodišče; za ta del ni težave. Toda ali naj bo zadosti, da je bil kažnjen po en član upravnega in nadzornega odbora, ali vsaj večina ali celo vsi? Za kakšne delikte naj je bil kažnjen? Morda za katere koli, ali samo za delikte, ki jih ustanavlja združni zakon, ali celo samo za delikte zoper določbe, katerih prekršitev je ugotovil pregled? Po mojem mnenju treba za prvo vprašanje reči, da zadostuje, da sta bila kaznovana tudi le po en sam član upravnega in nadzornega odbora vsaj po dvakrat, da, zadosti bo, če so bili kaznovani različni člani upravnega in nadzornega odbora skupaj vsaj po dvakrat, n. pr. A in B kot člana upravnega, C in D kot člana nadzornega odbora vsak po enkrat. Upravni odbor in nadzorni odbor nista „zadruga“, nista subjekta prekršitve, to so le njihovi posamezni člani. Ti posamezno kažejo naklep ali malomarnost, njihov naklep ali malomarnost razodevata nered v zadrugi sami (prim. § 63, odst. 1., št. 1. in 2.). Nasprotno bo treba reči, da ne gre za kazen zbog kakršnega koli delikta, temveč zbog delikta, ki ga ustanavlja združni zakon, ali pa zbog delikta te vrste, najsi je tudi kazniv po kazenskem zakoniku (gl. § 63, odst. 1., št. 1., in začetek §§ 110 do 112 zgz. in prim. § 400, odst. 1., št. 1., ob. z. zdolaj v V. pri koncu). Vse eno pa je, ali se je prekršitev, za katero se je izrekla kazen, odkrila prav pri pregledu, ali je sicer prišla na dan.

V. Zakon o gospodarskih zadrugah in zakon o obrtih.

Čulo se je, da je združni zakon s svojim § 54, odst. 1. zadrugam olajšal stališče proti zakonu o obrtih (ob. z.). Po § 1, odst. 3. ob. z. se odredbe zakona o obrtih ne uporabljajo na gospodarske zadruge, če te ustrezajo posebnim zakonskim pogojem, razen če zakon o obrtih izrečno določa drugače. Ti pogoji so po vsebini skoro istovetni z določbami § 1, odst. 3., 4., 5. in 6. zgz. Razlika je v tem, da se po zakonu o obrtih dobiček sploh ne sme deliti, temveč se smejo le obrestovati poslovni deleži, po drugi strani so določbe za to obrestovanje v združnem zakonu postrojene s tem, da ni predpisana samo največja absolutna obrestna mera, v obeh zakonih enako, marveč so določena tudi še nižja relativna maksima obresti. Priznati treba, da je z določbo o delitvi dobička sorazmerno združnikovemu poslovanju z zadrugo

dana olajšava, treba pa tudi upoštevati, da so po obrtnem zakonu bile mogoče gospodarske zadruge, ki so v vsem spadale podenj, po zadružnem zakonu pa sploh niso več mogoče; že obstoječe morajo likvidirati ali pa se spremeniti v drugo obliko združb.³² Neko razširitev bi utegnil kdo videti tudi v tem, da § 1, odst. 6., zgz. izjemno vendar dovoljuje poslovanje z nezadružniki, toda dokazali smo, da so skoro vse te izjeme veljale tudi že prej in da je zakon o gospodarskih zadrugah samo načelo neposlovanja z nezadružniki izrazil še ostreje kot je veljalo prej. Tako bi prišli do sklepa, da v načelu zadružni zakon (§ 54, odst. 1.) glede razmerja z zakonom o obrtih daje in jemlje; verjetno je, da se bo drugo v življenju manj poznalo od prvega, kajti pogoji za davčne in druge olajšave so zadruge že doslej več ali manj silili, da spolnjujejo pogoje zakona o obrtih in zadružnega zakona. Velike spremembe zbog omenjenih razlik pač ni pričakovati.

S splošnim izvzemanjem iz zakona o obrtih je pa § 54 zgz. odstranil tudi oni pristavek v § 1, odst. 3. „kolikor z zakonom o obrtih ni izrečno drugače odredeno“ in ga nadomestil v svojem odst. 1. z določbo, da gospodarske zadruge vendar spadajo pod določene odredbe ob. z., in sicer pod § 9, pod § 33 z omejitvijo po § 90, odst. 2., št. 2., zgz., in pod §§ 60 in 435, dalje da kljub predpisom § 61 odst. 5. ob. z. ni potrebna dovolitev po § 60 ob. z. kreditnim zadrugam in njihovim zvezam, kakor tudi ne zadrugam in njihovim zvezam, ki imajo zadružne menze ali zadružna prenočišča ali se bavijo z vzajemnim kmetijskim zavarovanjem, ki je glede predmetov točno opredeljeno. V odst. 2. je rečeno, da tudi za zadruge, kolikor z zadružnim zakonom ni drugače določeno, veljajo predpisi, ki jih postavljajo drugi zakoni in uredbe, t. j. ne zakon o obrtih, za izvrševanje določenih poslov. Pogoji za zadružno kmetijsko zavarovanje se predpišejo s pravilnikom ministra za kmetijstvo v sporazumu z ministrom za trgovino in industrijo (odst. 3). Zadrugam ali zvezam, ki se bavijo z drugimi, točno določenimi panogami zavarovanja, se bodo dale posebne olajšave na podstavi uredbe, ki jo predpiše minister za trgovino in industrijo v sporazumu z ministri za kmetijstvo, finance, pravosodje, socialno politiko in ljudsko zdravje, če bodo spolnjevale posebne, z zakonom v § 54, odst. 4., 5. in 6. točno določene pogoje. Treba torej preiskati, ali so po eni strani derogirane določbe, ki jih je zakon o obrtih navzlic splošni izjemi daljal za gospodarske zadruge, pomenile znatno zaščito trgo-

³² Izjema v § 119., odst. 1., zgz.

vine pred poslovanjem zadrug, in po drugi strani ali in koliko posebne določbe § 54 zgz. pomenijo znatno olajšavo položaja gospodarskih zadrug.³³

Zakon o obrtih izrečno govori o gospodarskih zadrugah v §§ 9, 20, 33, 60, 61, 64, 67, 95, 102, 103, 122, 128, 196, 355, 362, 399, 400, 433. Od teh so §§ 9, 33, 60, 61 in 433 izrečno navedeni v združnem zakonu, ostali pa ne, ti naj torej posledje ne veljajo za zadruge. Najprej se treba pobaviti z izrečno navedenimi, na ta način se boljše pokaže razveljavitve ostalih.

Po § 9, odst. 1. morajo pravne osebe za izvrševanje obrta, ki spada pod obrtni zakon, imeti poslovodjo; zadruge smejo za poslovodjo postaviti svojega člana. Po odst. 2. pa zadruge ne smejo ne ustanavljati ne izvrševati rokodelskih obrtov, vendar to ne velja za proizvajalne zadruge, katerih člani so izključno rokodelci, te tudi ni da bi morale postaviti poslovodjo. Potrošniškim zadrugam, ki ustrezajo pogojem § 1, odst. 3. ob. z., sme ban dovoliti izvrševanje rokodelske obrti, če spopolnjujejo odredbe zakona o obrtih in imajo poslovodjo s strokovno izobrazbo, opravljati pa smejo rokodelska dela samo za svoje člane. Do tu je zakon jasen: potrošniške zadruge, ki hočejo izvrševati rokodelsko obrt, morajo izpolnjevati vse odredbe zakona o obrtih, ki se tičejo opravljanja te obrti. Zakon pa pravi nadalje, da ban sme dati pravico za izvrševanje rokodelskega obrta ob enakih pogojih, kakor jo zakon sam daje občinam in drugim javnim samoupravnim telesom, in za te zahteva zakon, da je rokodelski obrt osnovan v javno korist. Ali se to zahteva tudi za zadruge? Po besedilu zakona brez dvoma, po smislu pa je stvar dokaj dvomljiva, kajti izrečno zahteva zakon o obrtih

³³ Določbe o razmerju z zakonom o obrtih so bile v prejšnjih načrtih in vladnem predlogu deloma različne od sedanjih. V prvem in drugem meni dostopnem načrtu, ki sta nastala pred zakonom o obrtih, je bilo splošno rečeno, da je koncesija, predpisana z obrtnim ali drugim zakonom, potrebna tudi zadrugi; za tzv. malo zavarovanje so bile stvarne določbe iste kakor v § 54, odst. 4. do 6. zgz. in so take ostale tudi v novejših načrtih. Ta dva načrta sta bila torej deloma širša od § 54 zgz., deloma ožja. V tretjem načrtu je bila splošna določba še enaka, dodana pa je bila posebna določba za kmetijsko zavarovanje. V četrtem je bilo splošno rečeno, da veljajo določbe zakona o obrtih za zadruge po določbi § 1, odst. 3., ob. z., samo kreditnim zadrugam in zadrugam za kmetijsko zavarovanje ni potrebna koncesija. Nadaljnje določbe so bile enake sedanjim. Po tem načrtu naj bi torej za zadruge veljale vse določbe zakona o obrtih, ki jih ta zakon izrečno daje za zadruge, in ni še bilo govora o izjemi za menze in prenočišča. V vladnem predlogu se pojavi ta izjema, zlasti pa je v nji izrečno določeno, kateri predpisi zakona o obrtih veljajo za zadruge, in sicer po vsebini enako kakor v zakonu.

še to, da zadruga taka dela opravlja le za svoje člane. Saj ni izključeno, da je to, kar koristi zadružnikom, tudi javno-koristno, vedno pa tega ne bo moči reči. Vendar mislim, da se dovolj jasnemu besedilu zakona ni upirati: ban bo smel potrošniški zadrugi dati pravico za izvrševanje rokodelske obrti le, če je izpolnjen tudi pogoj javne koristi. Izjemo treba tesno razlagati; ventil je v kaj raztegljivem pojmu javne koristi.

§ 53 ob. z. določa, da morajo tudi zadruge, če obavljajo industrijski (tvorniški) obrt, izpolnjevati vse pogoje zakona o obrtih. Katera zadružna podjetja je smatrati za tvorniška, odloča ob dvomu ban po zaslišanju zbornice. Ker se § 54, odst. 1., poziva tudi na § 90, odst. 2., št. 2. zgz., bo moral ban poleg pristojne zbornice zaslišati tudi revizijsko zvezo; katero, ni rečeno, pa je lahko prav dvomljivo. Seveda, če zadruga, ki je že včlanjena v revizijski zvezi, hoče opravljati obrt, za katerega je dvomljivo, ali ni industrijski, je jasno, da bo vprašati to revizijsko zvezo. Če pa še ni včlanjena — in dokler ni registrovana, niti ne more biti (§ 89, odst. 8. zgz.) — bi pač pomagala analogna uporaba § 95, odst. 4., ob. z. po katerem se sme tudi zadrugi, ki še ni registrovana, pooblastitev ali dovolitev dati, če dokaže, da je ustanovitev v teku. Analogno bi se reklo, da bo v takem primeru, če bo dvomljivo, ali gre za industrijsko podjetje, ustanavljajoča se zadruga morala predložiti izjavo določne revizijske zveze, da jo sprejme kot članico, ko bo registrovana. To revizijsko zvezo bi ban vprašal za mnenje. Toda § 95 ob. z. naj po besedi § 54 zgz. ne velja za zadruge. Menim, da se to ne more tako razumeti: kolikor je § 95 ob. z. v zvezi z določbami iz zakona o obrtih, ki jih navaja § 54 zgz., bo pač moral veljati, sicer bi bile zadruge v gorjem položaju kot druga podjetja, tega pa zadružni zakon s § 54 gotovo ni hotel. Isto bo treba reči o §§ 102, odst. 4., § 103, odst. 4., § 122, odst. 1., št. 4.; v vseh teh primerih gre v bistvu za ureditev pristojnosti in postopka.

Paragraf 60. ob. z. našteva v odst. 1. obrte, ki se smejo izvrševati samo po dovolitvi, v nadaljnjih odstavkih daje še posebne določbe. V odst. 1. so v št. 7. imenovani bankirski, menjalski in zavarovalni posli, v št. 22. pa gostinski obrti katere koli vrste. Za te poslej zadrugam ne bo treba dovolitve, toda kar se tiče zavarovalnih poslov, le, kadar gre za kmetijsko zavarovanje, kar se tiče gostinskih obrtov, le, kadar gre za zadružne menze in prenočišča, in kar se tiče bankirskih in menjalnih poslov, samo ne kreditnim zadrugam in njihovim zvezam. To so brez dvoma olajšave v korist za-

drugam. Niso pa tako velike, kakor se vidijo na prvi pogled. Zadruga sme poslovati samo s svojimi člani, torej sme tudi hrano in prenočišče dajati samo svojim članom. Ako bi hotela — kolikor bi po pojmu zadruge sploh mogla — tudi drugim osebam, bi morala za to imeti koncesijo. Za zavarovanje pa se na podstavi § 54 odst. 3. predpišejo posebni pogoji, po katerih se sme opravljati združno kmetijsko zavarovanje. Kar se posebej tiče bankirskih in menjalskih poslov, treba naglasiti, da samo kreditnim zadrugam in njihovim zvezam koncesija ni potrebna. Morale bi jo torej imeti druge zadruge, ki bi se hotele baviti s posli te vrste, kar bi bilo zlasti važno, če se široko tolmači določba § 1, odst. 6., št. 1. zgz. in vsaki zadrugi dopušča sprejemanje hranilnih vlog od nečlanov in dajanje posojil članom, kajti težko bo dvomiti, da gre tu, tehnično, za bankirske posle. Ali se je to hotelo, je drugo vprašanje, izraženo pač je, kajti „kreditne zadruge“ so po zakonu zadruge posebne vrste. Pozivnje na § 61, odst. 5 ob. z. je brez praktičnega pomena, v nujni zvezi je s § 60 ob. z.

Paragraf 433, odst. 1., ob. z. določa, da tudi za nameščence gospodarskih zadrug veljajo predpisi obrtnega zakona o pomožnem osebju.

Od še ne omenjenih določb zakona o obrtih, ki izrečno omenjajo zadruge, pa naj po § 54, odst. 1. zgz. zanje ne veljajo več, določa § 20, odst. 2., da se učenje in zaposlitev, predpisani v zakonu o obrtih, nadomeščata tudi z delom v zadrugah iz § 1, odst. 3., ob. z. Ali naj ta določba, ki je dana v korist zadrugam, poslej ne velja več, ker ni navedena v § 54 zgz.? Mislim, da se bo težko odločiti za tako razumevanje. § 64, odst. 4., ob. z. zahteva za nekatere vrste koncesioniranih obrtov varščino, ki se predpiše z dovolitvijo, oproščene pa so zadruge, ki sprejemajo hranilne vloge. Zadruge, ki bi opravljale kako drugo v § 64 ob. z. na varščino vezano podjetje, po zakonu o obrtih niso oproščene varščine. Po § 54 zgz. bi bile, ker § 64 ob. z. v njem ni naveden. Ali je to res tako mišljeno? Po besedilu § 54 zgz. bi trebalo pritrčiti in to bi bila olajšava. Ali pa to ne bo vplivalo na dajanje dovolitve? Kajti ko zakon v določenih primerih smatra varščino za potrebno, je pričakovati, da bo oblastvo, če naj da dovolitev brez varščine, v javnem interesu še bolj previdno pri podelitvi. Privilegium favorabile se lahko spremeni v praksi v odiosum, pomoči pa skoro ni, kajti podeljevanje koncesij je v bistvu stvar svobodne ocene. Seveda, za kreditne zadruge v smislu združnega zakona stvar ni važna, ker so povsem izvzete od koncesioniranja, važna pa je

lahko za druge zadruge, ki sprejemajo hranilne vloge, in o katerih sem pravkar govoril. Večina ostalih obrtov, za katere je predpisana varščina, pa za zadruge praktično ne prihaja v poštev. Ali je derogiran § 67, odst. 2., ob. z., ki določa, da se dovolitev za zavarovalne posle daje delniškim družbam in gospodarskim zadrugam? Pač ne; § 54 zgz. ureja sicer samo dva primera: kmetijsko zavarovanje in ono privilegovano malo zavarovanje. Toda po § 1, odst. 2., § 54, odst. 4. zgz. se zadruge lahko bavijo tudi z „navadnim“ zavarovanjem, za katero pa je potrebna koncesija po § 60 ob. z. in § 54 zgz. Sklepati bomo morali, da je določba § 67, odst. 2. ob. z. prevzeta v združni zakon sam, derogacija torej brez pomena. Prav tako derogacija določbe § 355, odst. 2. ob. z., da smejo zadruge iz § 1, odst. 3. ob. z. pristopiti k prisilnim združbam, praktično ne pomeni mnogo, kajti po § 53, odst. 1. zgz. zadruga ni da bi morala biti včlanjena v prisilnih združbah zakona o obrtih. Izjema velja le za obrtne proizvajalne zadruge, ki morajo biti včlanjene. Vendar je lahko razlika med „smejo“ in „ni da bi morala“. Ne za zadrugo, tudi po § 53, zgz. sme, dasi ne mora. S strani prisilne združbe bi se moglo razumeti tako: ker zadruga sme, jo pač moram sprejeti, če želi, nasprotno: ker ni da bi morala biti učlanjena, mi je ni treba sprejeti, dasi želi. Ne vem, ali to ni presubtilno. Če je, potem ni zbog derogacije določbe § 355 ob. z. nikakršne spremembe. Vsekakor pa vsebuje § 53, odst. 1. zgz. za obrtne proizvajalne zadruge naravnost poostritev. — Po § 362, odst. 1., št. 10. je naloga združbe trgovcev in obrtnikov tudi ta, da deluje za to, da se ustanavljajo . . . gospodarske zadruge za dajanje predjemov, za skupno nabavljanje . . . Ta določba brez dvoma velja dalje; ni misliti, da bi § 90, odst. 1., št. 2. zgz. združnim zvezam dajal monopol za podpiranje ustanavljanja novih zadrug; nasprotno, nalogi gresta vzporedno. Slednjič dajeta § 399, odst. 1., št. 2. in 3., in § 400, odst. 1., št. 1. ob. z. kazenske določbe, ki se obračajo naravnost zoper zadruge. Z denarno kaznijo od 200 do 10.000 din se kaznujejo zadruge iz § 1, odst. 3., ob. z., če poslujejo zoper odredbo § 1 ob. z. in potrošnike zadruge, ki izvršujejo zoper odredbo § 9, odst. 2. ob. z. rokodelska dela za nečlane. Ti določbi sta po mojem mnenju res derogirani s § 54, odst. 1. zgz. Omenjene kršitve pa so kaznive po združnem zakonu, ker gre ali za prekoračitev področja zadrug ali za prepovedano poslovanje z nezadružniki. Tudi to, da zakon o obrtih kaznuje zadrugo, združni zakon pa se v svojih §§ 111 in 112 izraža, kakor bi imel v mislih samo fi-

zične osebe, ne pomeni bistvene razlike z ozirom na § 53, odst. 2. zgz. Res pa je, da so kazni po združenem zakonu deloma milejše. — § 400, odst. 1., št. 1. ob. z. določa, da se sme pravica izvrševati obrt vzeti občasnno ali trajno imetnikom obrta, ki so bili v poslednjih petih letih trikrat ali še večkrat kaznovani po §§ 399 zaradi prekrškov zoper predpise za izvrševanje obrtov. Ta določba že po § 1, odst. 3. ob. z. ni naravnost veljala za zadruge. Sedaj jo bomo morali smatrati za derogirano tudi po § 54, odst. 1. zgz., toda pomniti treba, da daje § 63 zgz. podobno določbo, ki ima res strožje pogoje za uporabo, zato pa tudi mnogo strožjo posledico: končni prestanek zadruge. Za obrtniške in zavarovalne zadruge, izvzemši zadruge za kmetijsko zavarovanje, pa imamo še že omenjeno določbo § 114 odst. 4., ki je jako slična določbi § 400 ob. z.

Če skupno ocenimo določbe o razmerju zadrug do obrtnega zakona, bomo priznali, da v par smereh združni zakon zadrugam res daje nekaj večje ugodnosti, v več smereh pa celo manjše, tako da je težko reči zanesljivo, ali je prejšnje razmerje znatno spremenjeno v škodo trgovini. Po mojem mnenju ne. Lahko pa se reče, da dikcija § 54, odst. 1. zgz. ni tako dobra in jasna, kakor bi bilo želeti.

VI. Sklep.

Po celem pregledu mislim treba reči, da ni novi združni zakon, poleg svojih hib in nejasnosti, poslabšal razmerja med trgovino in združništvom skoro v nobenem pogledu, temveč ga je vobče, v nekaterih pogledih celo prav znatno pojasnil in popravil na korist trgovini. Z njim tudi niso dane nove ugodnosti (§§ 106 do 109 zgz.), ki bi, po moji sodbi, mogle sploh ali vsaj znatno vplivati na omenjeno razmerje. Ugodnosti, ki imajo pomen za to razmerje, so dane v drugih predpisih — osvoboditve davkov in taks, olajšave pri prevozu po železnici itd. Ne lastim si sodbe, ali in koliko so upravičene, ker to ni pravno ali zakonodavno-tehniško vprašanje. Ako res znatno slabe davčno sposobnost precejšnjega dela trgovine, je račun za državo teoretski dokaj preprost: ali pospeševanje združništva zadosti krepki davčno moč združnikov, da se bo zatrjevana slabitev davčne moči trgovcev sčasoma izravnala, ali ni državi združništvo s svojimi velikimi gospodarskimi in etičkimi prednostmi vredno več kot morebitna izguba davka.

Upravna dekoncentracija po § 101 finančnega zakona za leto 1938—39.*

Dr. Vladimir Kukman.

Dekoncentracija in decentralizacija državne uprave je zahteva, ki se pojavlja v naši javnosti zdaj z večjo, zdaj z manjšo intenzivnostjo. Ta zahteva tudi tedaj ni nič manj aktualna, kadar ni ravno v žarišču političnih debat, saj se tiče enega najvažnejših problemov naše upravne organizacije, ki je tembolj pereč, ker naša upravna ureditev ni še našla svoje v ustavi predvidene dokončne oblike.

Problem dekoncentracije in decentralizacije naše uprave je prav tako star kakor naša država sama ter je bil v raznih obdobjih našega državnega sožitja različno rešen. Tu omenjam samo poslednjo veliko reformo v navedeni smeri, ki sta jo uvedla zakon o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja in zakon o banski upravi, ki sta oba izšla leta 1929.

To pomembno zakonodavno delo je imelo za cilj obširno in temeljito dekoncentracijo naše državne uprave. S poznejšim razvojem razmer pa je bila reforma v svojem učinku znatno oslABLJENA, ker na eni strani prenos poslov z ministrstev na banske uprave ni bil v polnem obsegu izvršen, na drugi strani pa so gotove centralistične tendence v naši upravi dovedle do tega, da so bili nekateri posli via facti zopet vrnjeni ministrstvu.¹ Naknadna zakonodaja je te tendence deloma sankcionirala, pri čemer omenjam na tem mestu samo znani § 114 zakona o občem upravnem postopku.²

Vzporedno s pravkar omenjeno upravno reformo bi se bil mogel izvršiti prenos poslov mimo in preko zakona o banski upravi v prav znatnem obsegu tudi na osnovi čl. 191 zakona o notranji upravi,³ ki je pooblaščal predsednika ministrskega sveta, da sme na soglasni predlog resornega ministra in ministra za notranje posle prenesti z uredbo:

* Po predavanju v „Pravniku“ dne 11. januarja 1939. — Kakor čujemo, bodo določbe § 101 fin. zakona za l. 1938/39 prevzete tudi v fin. zak. za l. 1939/40 (§ 74 predloga).

¹ O vplivu višjega uradništva v upravi prim. Ivo Krbek, Upravno pravo II, 1932; 359, d.

² Prim. Ivo Krbek, o. c. 359., op. 21; isti: Zakon o opštem upravnem postopku, 1931; 145.; Franja Goršič, Komentar Zakona o unutrašnji upravi; 1936; 13., 28. in 298. nasl.

³ Ivo Krbek, o. c. 355.

1. poedine posle, ki spadajo v pristojnost obćih upravnih oblastev druge stopnje, na oblastva obće uprave prve stopnje in obratno, 2. poedine posle, ki spadajo v ministrovu pristojnost, na obća upravna oblastva druge stopnje in 3. poedine posle, ki spadajo v pristojnost državnih oblastev obće uprave, na samoupravne naprave in obratno. To pooblastilo je ostalo neizkorišćeno. Bilo je v veljavi pet let od uveljavljenja zakona o notranji upravi in tri in pol leta od uveljavljenja zakona o banski upravi ter bi bilo po svoji obsežnosti lahko tvorilo temelj za obširno dekoncentracijo in decentralizacijo naše uprave.⁴

Novo razdobje v vprašanju upravne decentralizacije in dekoncentracije je nastalo s septembrsko ustavo iz leta 1931., ki predvideva ustanovitev banovinskih samouprav. Kakor znano, ustava v tem pogledu še ni izvedena. V širših pravnih krogih pa je ostala skoro neopažena neka zakonska določba iz leta 1938., ki bi pri pravilni izvedbi lahko pripravila tla smotrni ureditvi bodoćih banovinskih samouprav.⁵ Je to § 101 finanćnega zakona za leto 1938/39, ki tvori predmet tega članka in ki se glasi v srbskem izvorniku:

„Ovlašćuje se Ministarski savet, da u cilju uvodjenja narodnih samouprava, a radi dekoncentracije i decentralizacije državne uprave, radi njenog uprošćenja i izjednaćenja može, na predlog nadležnog resornog Ministra, Ministra unutrašnjih poslova po saglasnosti Ministra finansija, Uredbama sa zakonskom snagom postepeno preneti na banove, odnosno na upravnika grada Beograda jedan deo poslova iz nadležnosti Vrhovne državne uprave.

Za vreme ove budžetske godine krediti za ove prenete poslove otvaraće se banovima odnosno upravniku grada Beograda, a iduće budžetske godine imaju se uneti ovi krediti na odgovarajuće mesto.“

Za pravilno razumevanje te zakonske določbe je treba predvsem opredeliti pojma „decentralizacija“ in „dekoncentracija“.

⁴ Goršić (o. c. 472.) pripominja k čl. 191 zakona o notranji upravi: „Ovlašćenje, dato Pretsedniku Ministarskog saveta, da izvrši pregrupaciju materijalne nadležnosti, medjutim, nije više aktuelno.“ Avtor žal ne navaja, ali smatra pooblastilo za neaktualno samo zaradi poteka roka (njegov komentar je iz leta 1936), ali morda tudi še iz kakega drugega razloga.

⁵ Mišljene so seveda banovinske samouprave v okviru veljavne ustave.

Določitev teh pojmov je težja, kakor izgleda na prvi pogled. Že Marcère⁶ toži, da je „décentraliser“ nedoločen pojem, v katerega polaga vsak svoje lastne želje, Peters⁷ pa pristavlja, da se je v tem pogledu doslej (sc. 1928) komaj kaj spremenilo. On sam vidi v centralizaciji vsoto onih stremljenj nekega organiziranega občestva, ki so usmerjena v to, da se čim večji del delovanja tega občestva izvrši na enem samem mestu, in sicer v občestvenem središču. Decentralizacija pa so nasprotna stremljenja, ki hočejo čim večji del funkcij občestva prenesti od njegovega pravega središča na druga, čim bolj oddaljena mesta, ki so z nadrejenim središčem le v rahlejši zvezi.⁸ Po istem avtorju je ločiti pri decentralizaciji med administrativno in neodvisno decentralizacijo. Pri administrativni decentralizaciji je razmerje podrejenosti med centralo in decentraliziranim mestom tako ozko, da more centrala dajati tem mestom načeloma obvezna navodila, hkrati pa nosi seveda za njih dejanja tudi odgovornost. Ker je ta odnos značilen za medsebojni odnos upravnih oblastev, se je označil kot „administrativna decentralizacija“, dočim uporabljata francoska upravna praksa in teorija za ta odnos navadno izraz „dekoncentracija“.⁹ Neodvisna decentralizacija pa je po Petersu tedaj podana, kadar centrala nima pravice, dajati obvezna navodila, in je decentralizirano mesto nanje vezano samo v onih primerih, ki so v zakonu izrečno predvideni. Ta decentralizirana mesta so praviloma samostojne pravne osebe, ki ravnajo na lastno odgovornost. Primer neodvisne decentralizacije na upravnem polju je samo-uprava v pravnem smislu besede, v zakonodaji pa avtonomija.¹⁰

Walter Jellinek označuje dekoncentracijo kot decentralizacijo v prostornem smislu.¹¹

⁶ Lettre sur la décentralisation. Revue politique et parlementaire 1895; zv. IV, 1.

⁷ Hans Peters, Zentralisation und Dezentralisation, 1928; 3.

⁸ Isti, o. c. 4.

⁹ Isti, o. c. 17. Pojem „administrativne decentralizacije“ rabita (za dekoncentracijo) tudi Goršič, o. c. 12. in Julius Hatschek (Lehrbuch des deutschen und preussischen Verwaltungsrechtes, 1931; 67). Ekvivalenten izraz „birokratske decentralizacije“ uporablja Antonio Salandra v Corso di diritto amministrativo italiano, raccolto dall' avv. Carlo Manes, II ed. 1915; 39. (cit. Laza M. Kostić, Administrativno pravo Kraljevine Jugoslavije, I. knjiga, 1935; 121., op. 1).

¹⁰ Hans Peters, o. c. 18.

¹¹ Walter Jellinek, Verwaltungsrecht, 1931; 62. Prim. mojo op. 39.

Herrnritt govori o dekoncentraciji tedaj, če je pristojnost nižjih državnih oblastev razširjena na račun vrhovnih državnih oblastev.¹² Upravna decentralizacija pa je po njem ona oblika upravne organizacije, pri kateri je krajevna samouprava nasproti centralizirani državnii upravi posebno razvita in pri kateri je težišče lokalne uprave pri samoupravnih telesih.¹³

Slobodan Jovanović pravi, da stoji dekoncentracija v sredini med centralizacijo in decentralizacijo. Kakor po načelu centralizacije, tako vodijo tudi po načelu dekoncentracije posle lokalne uprave državni uradniki (in ne izvoljena telesa), vendar so ti uradniki pri donañanju odločb od centralnih oblastev neodvisni, kar je skupno dekoncentraciji in decentralizaciji. Dekoncentracija bi bila torej neke vrste birokratske samouprave.¹⁴

Po Krbeku se more uporabljati izraz „decentralizacija“ v ožjem smislu za decentralizacijo po samoupravah, izraz „dekoncentracija“ pa za decentralizacijo po državnih uradih. Zlasti v naši unitaristično urejeni državi se more govoriti o decentralizaciji (v ožjem smislu besede) v primeru razširjenja področja in jačanja pooblastil samouprav, o dekoncentraciji pa v primeru razširjenja področja in dajanja večje samostalnosti nižjim državnim uradom v odnosu do centralnih državnih oblastev.¹⁵ Tako označuje navedeni pisec n. pr. prenos poslov iz centralnih oblastev, zlasti iz ministrstev, na srednja upravna oblastva, kot dekoncentracijo.¹⁶

Laza M. Kostić izvaja v svojem učbeniku upravnega prava kraljevine Jugoslavije,¹⁷ da je strogo decentralistično urejena ona država, v kateri obstoji samo centralni organ vrhovne državne uprave, dočim je vsa ostala uprava poverjena posebnim, na samoupravni bazi organiziranim korporacijam in ustanovam javnega prava. Kolikor se izvajajo ti upravni posli po teritorialnih korporacijah, govori Kostić, naslanjajoč se na Duguita, o decentralizaciji po lokalnih upravah, kolikor se pa poverjajo samostalnim ustanovam javnega prava, uporablja navedeni pisec Haurioujevo terminologijo ter govori o dekoncentraciji po specialnih

¹² Rudolf Herrnritt, *Grundlehren des Verwaltungsrechtes*, 1921; 179. in 189.

¹³ Isti, o. c. 179., op. 12 in 189.

¹⁴ Slobodan Jovanović, *Srškićev nacrt zakona o banovinskoj samoupravi*, Arhiv za pravne i društvene nauke, 1938; št. 4., 289.

¹⁵ Ivo Krbek, o. c. 270.

¹⁶ Isti, o. c. 356.

¹⁷ O. c. 118. in 119.

upravah. Kostić naglašča, da je glavno, da so to organi javne uprave, ki poslujejo le v rahli odvisnosti od centrale. Dekoncentracija je po Kostiću ublažena oblika centralizacije. V sistemu dekoncentracije se prenese določen krog poslov na nižja državna oblastva radi dokončne rešitve. Čeprav ostanejo ti državni organi, ki so imenovani in ne izvoljeni, višjim organom hierarhijsko in disciplinsko podrejeni, ne smejo višji organi njih rešitev spreminjati, niti te posle pritegniti v svojo pristojnost. Rešitve nižjih organov je smatrati kot dokončne, tako da proti njim v rednem upravnem postopku ni pravnega sredstva.¹⁸

Mihailo Ilić izvaja v svojem članku „Dekoncentracija vlasti“, da se oblast dekoncentrira, če se da drugim državnim organom, nižjim od onih, katerim se vzame. Trditi, da se oblast decentralizira, pa se more šele tedaj, če se da drugim, ne državnim, marveč samoupravnim organom.¹⁹

Od slovenskih piscev nas zanimata v tej zvezi Pitamičev in Pirkmajerjevo mnenje. Pirkmajer pravi:²⁰ „Prenos upravnih poslov, ki bi jih sicer morala izvrševati država, na samoupravna oblastva, imenujemo upravno decentralizacijo. V širšem pomenu označujemo z decentralizacijo vsak prenos poslov iz centrale, tedaj ne le na samoupravo, temveč tudi na lokalno²¹ upravo (dekoncentracija)“. Na drugem mestu²² nadaljuje: „Kadar govorimo o decentralizaciji, imamo v mislih prenos poslov od državne uprave na samoupravo.“ Dasi Pirkmajerjeve definicije niso povsem jasne, izhaja vendar iz njih, da razume z decentralizacijo prenos upravnih poslov z državnih na samoupravna oblastva, z dekoncentracijo pa prenos poslov iz centrale na lokalno državno upravo v banovini in srezu.²³

Slično vidi tudi Pitamič decentralizirano upravo v samoupravi, ki mora biti od centralne uprave stvarno in osebno neodvisna. „Ako pa imajo v okviru same „državne“ ali, boljše rečeno, centralni vladi podrejene uprave nižje instance, ki so seveda, kar se tiče osebja in njegove discipline, pravno odvisne od ministrstva, v nekaterih zadevah samostojno in

¹⁸ O. c. 121.

¹⁹ Mihailo Ilić, Politički i pravni članci, Biblioteka Politika i društvo, 1938; št. 22., str. 52.

²⁰ Otmar Pirkmajer, Naš problem upravne decentralizacije, Misel in delo, 1935; št. 2., str. 43.

²¹ Mišljena je tukaj očitno državna lokalna uprava.

²² O. c. 45.

²³ O. c. 47., odst. 3.

zadnjo odločitev, se označa to z ne baš lepim izrazom „dekoncentracija“.²⁴

Omeniti bi bilo še, da razumejo nekateri pravniki z decentralizacijo prenos poslov na oblastva, ki se šele ustanavljajo, z dekoncentracijo pa prenos poslov na že obstoječa oblastva. —

Z navedenimi citati še zdaleka niso izčrpana mnenja tudi samo glavnih piscev, ki so se pečali s problemom decentralizacije in dekoncentracije. Ali že iz njih je razvidno, da terminologija sicer ni enotna, da pa razume pretežna večina piscev z decentralizacijo (v ožjem smislu besede oziroma z neodvisno decentralizacijo) prenos poslov s centralnih državnih oblastev na samouprave, z dekoncentracijo (oziroma z administrativno ali birokratsko decentralizacijo) pa prenos poslov z višjih na nižja državna oblastva. Poudariti pa je treba, da ne pomenita decentralizacija in dekoncentracija samo funkcijo prenosa poslov, marveč tudi na to usmerjena stremljenja²⁵ in — po doseženem smotru — s tem ustvarjeno stanje.

Po opredelitvi navedenih dveh pojmov se vrnimo zopet k besedilu § 101 letošnjega fin. zakona. Ta paragraf pravi: „Ovlaščuje se Ministarski svet, da u cilju uvodjenja narodnih samouprava, a radi dekoncentracije i decentralizacije državne uprave... može, ... Uredbama sa zakonskom snagom postepeno preneti na banove, odnosno na upravnika grada Beograda jedan deo poslova iz nadležnosti Vrhovne državne uprave.“ Zakon določa torej, da more ministarski svet prenesti z uredbami z zakonsko močjo del poslov iz vrhovne državne uprave na bane, oziroma na upravnika mesta Beograda, radi dekoncentracije in decentralizacije²⁶ državne uprave.

Tu je pripomniti naslednje:

Bani in upravniki mesta Beograda so državna upravna oblastva, ki vrše posle občne uprave (čl. 19. odst. 1. znu. v zvezi s § 1 zakona o spremembah in dopolnitvah tega zakona z dne 9. oktobra 1929.). Da so bani na tem mestu mišljeni kot šefi državne občne uprave in ne kot komisarji banovinskih samouprav,²⁷ izhaja iz njih zakonskega naziva kakor tudi iz njih navajanja poleg upravnika mesta Beograda, ki je nesporno samo državni, ne pa tudi samoupravni organ. Ra-

²⁴ Leonid Pitamic, Država 1927; 399. in 400.

²⁵ Gl. op. 8.

²⁶ Podčrtal jaz.

²⁷ Laza M. Kostić, Komentar Ustava Kraljevine Jugoslavije od 3. septembra 1931, 1934; 219.

zen tega tudi 2. odst. § 101, kjer je govor o prenosu državnih kreditov, ne dopušča nobenega dvoma, da je ban v tej zakonski določbi mišljen le v funkciji državnega organa. Prenos poslov z vrhovne državne uprave na bane oziroma na upravnika mesta Beograda je torej prenos poslov iz vrhovnih državnih na nižja državna oblastva. To pa označuje vladajoča doktrina, kakor smo gori videli, kot dekoncentracijo poslov. V § 101 pa je govor tudi o decentralizaciji državne uprave. Nastane tedaj vprašanje, kaj je imel zakonodavec pri tem izrazu v mislih. Sam ni dal legalne definicije decentralizacije in tako se moramo pač zateči k vladajočemu nauku, ki pravi, da je decentralizacija prenos poslov s (centralnih) državnih oblastev na samoupravna oblastva (korporacije in ustanove). Naša zakonska določba pa govori samo o prenosu poslov na bane in na upravnika mesta Beograda, torej na državne organe, ne pa tudi na samoupravna oblastva. Zaradi tega je izraz „decentralizacija“, če ga motrimo raz vidik vladajoče doktrine, v navedeni zvezi vsekakor pogrešen in bi pravilno sploh ne smel stati v zakonskem besedilu. Ker pa je v tem besedilu, si moremo celo stvar tolmačiti pač samo tako, da je zakonodavec v razumljivi težnji, da doseže svoj namen, spričo nejasne in neenotne nomenklature uporabil — oba izraza. —

Dalje določa § 101 letošnjega finančnega zakona, da naj se izvrši prenos poslov na večkrat navedena državna oblastva „u cilju uvodjenja narodnih samouprav“. Tu je dvoje pripomniti. Prvič, da naša pravna terminologija doslej ni poznala izraza „narodnih“ ali po naše, „ljudskih“ samouprav. Ta izraz najdemo prvič v navedeni zakonski določbi. Kakšne samouprave so te „ljudske“ samouprave? Nesporno je, da morejo biti s tem mišljene samo teritorialne samouprave. Teritorialnih samouprav pozna naša ustava dve vrsti: banovinske (čl. 88) in občinske (čl. 96). Ker občinskih samouprav v naši kraljevini ni treba več uvajati — saj so že organizirane po zakonu o občinah in po zakonu o mestnih občinah²⁸ — so v § 101 očitvidno mišljene banovinske samouprave, ki so v ustavi sicer predvidene, a še ne izvedene. Z „ljudskimi samoupravami“ je torej treba razumeti naše bodoče banovinske samouprave. Napačno pa bi bilo trditi, da sta pojma „ljudske“ in „banovinske“ samouprave istovetna, kajti

²⁸ Pri poslednjih še niso izvedeni predpisi glede volitev predsednika in članov mestnega sveta.

„ljudske samouprave“ naj ne bodo samo banovinske, pač pa tudi občinske samouprave. Iz tega vidimo jasno, da navedeni izraz ne spada v kategorijo pravnih, marveč političnih pojmov.

Drugič pa ne moremo soglašati s stilizacijo: „u cilju u v o d j e n j a narodnih samouprava“. Banovinske samouprave se bodo uvajale z zakonom o ureditvi banovinskih samouprav, ne pa z uredbami, ki jih bo izdal ministrski svet na osnovi § 101 letošnjega finančnega zakona. S temi uredbami se bodo banovinske samouprave kvečemu p r i p r a v l j a l e , ne pa uvajale.

Doslej smo torej ugotovili, da gre v § 101 za dekoncentracijo državne uprave radi pripravljanja banovinskih samouprav. Sedaj pa je treba preiskati vprašanje možnega obsega in načina te dekoncentracije.

V tem pogledu bi bilo pripomniti naslednje:

§ 101 letošnjega finančnega zakona določa, da naj se prenese na bane oziroma na upravnika mesta Beograda „j e d a n d e o poslova iz nadležnosti Vrhovne državne uprave“. Kateri del naj bi to bil? Tega zakon sicer ne pove, ali mi pridemo problemu bliže tudi z negativno formulacijo. Nedvomno se n e m o r e j o dekoncentrirati in je zaradi tega treba tudi v bodoče pridržati vrhovni državni upravi (in sicer vsakemu ministrstvu za svoje področje) tiste posle, ki spadajo po čl. 2 zakona o ureditvi vrhovne državne uprave v s p l o š n o pristojnost ministrstev, namreč organiziranje državnih oblastev, vrhovno vodstvo državne uprave, vrhovno nadzorstvo nad upravnimi oblastvi in organi ter pripravljanje zakonskih predlogov. K o t i n s t a n c a pa naj ministrstva odločajo v prvi in hkrati poslednji stopnji v onih poslih, ki se tičejo zaradi svoje važnosti in pomembnosti interesov cele države, oziroma ki presegajo meje ene banovine.²⁹ Ves ostali krog poslov pa bi se mogel prenesti na bane oziroma na upravnika mesta Beograda.

Kar nam pa pri določbi, da naj se prenese na večkrat imenovana oblastva „j e d a n d e o poslova iz nadležnosti Vrhovne državne uprave“ posebno v oči pade, je to, da dopušča zakon možnost prenosa poslov s c e l e vrhovne državne uprave in ne samo z onih ministrstev, ki so v organizacijskem sklopu obče uprave. S tem je šel zakonodavec preko okvira, ki si ga je v zakonu o notranji upravi v upravnoorganizacijskem smislu sam postavil in katerega

²⁹ Glej članek Stevana Sagadina „Banske uprave“ v „Politiki“ z dne 22. novembra 1929.

se je doslej od uveljavljenja tega zakona strogo držal. Kakšen prelom sedanjega stanja pomeni ta določba vsaj teoretično, naj pokažejo naslednje ugotovitve.

Vrhovno državno upravo tvorijo po čl. 1 zakona o ureditvi vrhovne državne uprave v zvezi s predpisi o naknadni ustanovitvi nekaterih ministrstev vsa obstoječa ministrstva, katerim se pridružuje kot posebno oblastvo še predsedništvo ministrskega sveta, ki ga moremo v smislu Kostićevih izvajanj³⁰ smatrati kot posebno ministrstvo. Vrhovna državna uprava sestoji ta čas, vštevši predsedništvo ministrskega sveta, iz 15 ministrstev, ki jih moremo v upravno-organizacijskem oziru deliti v dve skupini: v ministrstva, ki so v organizacijskem sklopu obče uprave in v ostala ministrstva, ki tvorijo s svojimi podrejenimi oblastvi in ustanovami tako zvano „posebno upravo“.

Obča uprava obsega po čl. 20, odst. 2. znu. vse posle, razen onih, ki so dodeljeni z zakonskimi predpisi v pristojnost sodišč, finančnih ali vojaških oblastev, kakor tudi poslov, po katerih ne nastopa država glede na njih komercialni ali tehnični značaj kot nosilec oblasti, ampak kot podjetnik. Obča uprava obsega torej po sedanjem stanju resorne razdelitve posle iz resora ministrstva za notranje posle, za prosveto, za gradbe, za poljedelstvo, za trgovino in industrijo, za gozdove in rudnike (razen poslov, ki se nanašajo na državne domene), za socialno politiko in ljudsko zdravje, za ljudsko telesno vzgojo in posle ministrstva pravde, kolikor se nanašajo na versko upravo.³¹ Ostale posle, ki jih naziva Kostić v nasprotju z občo upravo kot „posle posebne uprave“,³² opravljajo poleg predsedništva ministrskega sveta ministrstva za finance, za vojsko in mornarico, za promet, za pošto, brzojav in telefon, za pravosodje (razen verskih poslov) in za zunanje zadeve. Razen tega spadajo k posebni upravi tudi še posli, ki se nanašajo na državne domene.³³ Posle posebne uprave opravljajo v notranjosti države posebna oblastva oziroma organi, dočim opravljajo posle obče uprave oblastva obče uprave, kamor spadajo tudi bani in upravnik mesta Beograda. Kakor vidimo, je bila doslej ločitev obeh vrst poslov v organizacijskem oziru strogo izvedena. Če se pa prenese tudi samo del poslov posebne uprave na obča upravna oblastva, bi bila to

³⁰ O. c. I., 62.

³¹ Goršič, o. c. 105.

³² O. c. I., 69.

³³ Goršič, o. c. 105.

opustitev enega izmed glavnih načel zakona o notranji upravi, namreč načela, da opravljajo obča upravna oblastva samo posle, ki spadajo v občo upravo in nič drugega (čl. 20 zakona o notranji upravi). Tak prenos bi imel dalje za posledico, da bi omenjenim oblastvom dosledno več ne pripadal naziv obćih upravnih oblastev, marveč da bi se morala zanje najti druga označba, ki bi bila pojmovno širša. S prenosom poslov iz oblasti posebne uprave na obća upravna oblastva bi se tedaj ustanovilo stanje, ki se od sedanjega stanja vsaj teoretično načeloma razlikuje.

Po tej ugotovitvi si oglejmo vsaj bežno tudi praktično stran tega vprašanja ter se vprašajmo: ali in v kolikšnem obsegu dopušća današnje stanje državne administracije prenos poslov posebne uprave na bane in na upravnika mesta Beograda. Oglejmo si v ta namen kratko poedine resore, ki tvorijo posebno upravo.

Že kratak pogled na najpoglavitnejše posle iz pristojnosti predsedništva ministrskega sveta nam pokaže, da tu kakšen prenos poslov na bane in na upravnika mesta Beograda ne prihaja v poštev. Niti opravljanje agend v stvarih pisarne kraljevega dvora in pisarne kraljevih redov, niti posli glede državnega sveta in glavne kontrole, kakor tudi ne obća državna obveščevalna služba ne bi se mogli s pridom prenesti na naše srednje upravne instance.

Prav tako negativen je odgovor tudi glede agend ministrstva za zunanje zadeve, ki se že po svoji prirodi ne dajo dekoncentrirati na organe v notranjosti države.

Glede resora ministrstva za vojsko in mornarico nepri- mernosti prenosa poslov na pol.-upravna oblastva, zlasti v unitaristični državi, kakor je naša, pač ni treba šele dokazovati. Vojaška evidenca kot taka je pa itak že v najširšem obsegu dekoncentrirana, tako da nadaljnja dekoncentracija ne prihaja več v poštev.

Ministrstvo pravde zavzema že zaradi načela ločitve oblasti posebno stališće. Sodišća so od uprave neodvisna, sodna uprava bodi od ostalih upravnih vej oddvojena ter opremljena z vsaj relativno samostalnostjo.³⁴ Banom bi se mogla prepustiti skrb za stvarne potrebe sodne uprave in morebiti ureditev osebnih razmerij nižjega sodno-upravnega uslužbenstva, nikakor pa ne sodnikov.

Tudi glede poslov ministrstva za finance ni težko ugotoviti, da se, dokler obstoje finančna ravnateljstva, ne dajo

³⁴ Laza Kostić, o. c. I., 60.

v omembe vrednem obsegu prenesti na bane. Izjemo tvorijo zopet personalije.

Kar se tiče ministrstva za promet ter ministrstva za pošto, brzovjav in telefon, kjer nastopa država z ozirom na komercialni oziroma tehnični značaj poslov kot podjetnik in ne kot nosilec oblasti,³⁵ si prenosa agend na politično-upravna oblastva skoro ne moremo misliti. Moderni promet zahteva enotno ureditev in enotno vodstvo z enega organizacijskega središča.³⁶ Pri prometu prevladujejo tehnično-gospodarski vidiki, ki so povsem heterogeni od policijskih in ki zahtevajo svoj lastni organizacijski ustroj. Prenesti bi se dale brez nadaljnega le poedine upravne agende, n. pr. personalije.³⁷

Pač pa bi se dala prenesti iz resora ministrstva za gozdove in rudnike uprava državnih domen (gozdov in rudnikov), ker gre tu za stvari bolj lokalnega značaja.

Ta bežni pregled nam pokaže, da bi mogel biti prenos poslov posebne uprave iz pristojnosti vrhovne državne uprave na bane ozir. na upravnika mesta Beograda v praksi le minimalen. Zato pa je dana možnost za tem obsežnejšo dekoncentracijo poslov iz ministrstev, ki spadajo v sklop občne uprave, na naše srednje upravne instance. Skrajne meje te dekoncentracije smo že gori označili, ko smo navedli, katere posle je treba pridržati našim centralnim oblastvom, dočim bi se mogli vsi ostali posli v okviru občne uprave dekoncentrirati.

Kakšen obseg bo dekoncentracija in concreto zavzela, danes še ne vemo, ker ni bila doslej izdana še nobena uredba po § 101 letošnjega finančnega zakona. To vprašanje v načelu za našo razpravo tudi ni važno, ker je konkretna določitev obsega dekoncentracije v gori označenih mejah bolj stvar politične kot pravne presoje.

S tem bi mogli naša izvajanja glede obsega dekoncentracije zaključiti, če ne bi bilo še enega važnega momenta. Nekateri, vendar ne vsi avtorji (n. pr. Pitamic in Kostić) poudarjajo, da spada k pojmu dekoncentracije tudi pravica nižjih državnih oblastev, da odločajo v prenesenih poslih samostojno in d o k o n č n o. To naziranje je povsem utemeljeno, kajti sicer bi prešli ti posli v primeru pritožbe zopet na nadrejeno oblastvo, v našem primeru tedaj od bana

³⁵ Goršič, o. c. 104.

³⁶ Enotno vodstvo prometa najdemo tudi v raznih zveznih državah.

³⁷ Prim. tudi Pirkmajer, o. c. 53.

na ministra. V zvezi s tem izvaja Ilić³⁸ pravilno, da dekoncentracija ni popolna, če se razširi n. pr. pristojnost banov na račun ministrov. Popolnejšo dekoncentracijo vidi v tem, da razširijo zakoni pristojnost sreskih načelnikov na račun pristojnosti banov, ker se posli s tem enkrat za vselej odvzamejo ministrom, kajti po načelu dveh upravnih instanc, ki je uveljavljeno v naši upravni zakonodaji, taki posli ne morejo več priti k ministrom v rešitev. Če bi prešla pristojnost z ministrov ne na bane, marveč na sreske načelnike, bi bila dekoncentracija po Iliću iz pravkar navedenega razloga popolna.

Naš § 101 takega prenosa pristojnosti od ministrov na sreske načelnike ne dopušča, marveč predvideva samo prenos poslov na bane in na upravnika mesta Beograda. Da se prepreči oslabljenje učinka dekoncentracije, ki bi moglo nastati iz gori navedenega razloga, bi bilo v uredbah po § 101 treba izrečno določiti, da odloča ban oziroma upravnik mesta Beograda v njemu prenesenih poslih d o k o n č n o. S tako določbo bi odpadel vsak dvom, ki bi se mogel sicer pojaviti v teoriji in praksi.

Glede načina, kako naj se izvede dekoncentracija, ni kaj posebnega pripomniti, ker je zakonska določba jasna. Zakon predvideva, da naj se prenos poslov izvrši postopoma na predlog pristojnega resornega ministra in ministra za notranje posle po soglasnosti ministra za finance, in sicer z uredbami z zakonsko močjo, ki jih izda ministrski svet. Iniciativa za prenos je torej v rokah resornih ministrov, ki se morajo o stvari predhodno sporazumeti z ministrom za notranje posle, kar je čisto naravno, saj gre za prenos poslov z določenega resora na oblastva, ki so podrejena notranjemu ministru. S predlogom pa mora soglašati tudi minister za finance, kar je potrebno z ozirom na določbo 2. odst. § 101 finančnega zakona, po katerem se odpirajo krediti za prenesene posle v tekočem proračunskem letu ne več ministrom, marveč banom oziroma upravniku mesta Beograda, dočim se morajo ti krediti postaviti prihodnje proračunsko leto „na ustrezno mesto“. Poslednji izraz sicer ni prav jasen, vendar se da iz celega besedila 2. odstavka razbrati, da je s tem mišljeno, da morajo biti ti krediti v prihodnjem proračunskem letu tako razporejeni, da bo pravica bana oziroma upravnika mesta Beograda do prostega razpolaganja z njimi razvidna. —

³⁸ O. c. 51.

S tem smo dovršili analizo § 101 finančnega zakona za leto 1958/59 ter bi bilo še kratko očitati pomen te zakonske določbe.

Z uredbami, ki bodo izdane na osnovi § 101, naj bi se „uvajale ljudske samouprave“, kar smo popravili tako, da naj bi se „pripravljale banovinske samouprave“. § 101 vsebuje pooblastilo za dekoncentracijo uprave. Dekoncentracija uprave je stanje, ki se odmika od centralizacije in približuje decentralizaciji. Že gori smo navedli, da je po Slobodanu Jovanoviću dekoncentracija v sredini med centralizacijo in decentralizacijo. Tako pri dekoncentraciji kakor pri decentralizaciji delujejo centrifugalne sile, ki jih pa ni treba vedno razumeti v krajevnem smislu.³⁹ Ta distanciranost od centrale daje obema oblikama upravne organizacije nekaj skupnega: obe približujeta upravo prebivalstvu pogosto krajevno, vedno pa stvarno. Dekoncentracija je zaradi tega prav primeren predhodni stadij za decentralizacijo. Posebno pa je treba poudariti, da je dekoncentracija kaj dobra pripravljalna faza za decentralizacijo tudi zaradi tega, ker je mnogo lažje prenesti posle na samoupravne organe z lokalnih državnih, kakor neposredno s centralnih oblastev.⁴⁰

Pravkar navedeno velja za vsako dekoncentracijo. Po § 101 letošnjega finančnega zakona izvedena dekoncentracija pa bi bila vrh tega izrednega pomena v nekem prevažnem oziru, namreč v vprašanju financiranja bodočih banovinskih samouprav.

Vsak, kdor se količkaj resno bavi s problemom ureditve naših bodočih banovinskih samouprav, pride prej ali slej do neke točke, pri kateri se pričenjajo skoro nepremagljive ovire. Je to kompleks vprašanj, ki se nanašajo na financiranje banovinskih samouprav. Brez pravilne rešitve finančnega vprašanja sploh ni pravilne rešitve problema upravne decentralizacije, saj je, kakor poudarja Pirkmajer⁴¹ pravilno, problem decentralizacije v glavnem finančni problem. Poskusi, določiti ustroj bodočih banovinskih financ na podlagi današnje upravne ureditve, se morajo nujno izjaloviti. Do cilja nas more dovesti samo ena pot: dovolj dolgotrajne izkušnje. Tu bi mogel dobro služiti § 101 letošnjega finančnega zakona, predpostavljeno, da se bo izvršila dekoncentracija po tem paragrafu v takem obsegu, da se bo s to dekoncentracijo razširjeni krog poslov

³⁹ Hans Peters, o. c. 8. in 14.

⁴⁰ Mihailo Ilić, o. c. 52.

⁴¹ O. c. 56.

banskih uprav (državnega in banovinskega področja) kril s krogom poslov bodočih banovinskih samouprav ter tedaj morebiti še obstoječih banskih uprav. Če se prenesejo z uredbami po § 101 na bane vsi oni posli, ki bodo skupno s sedanjim banovim področjem tvorili celotno kompetenco bodočih banovinskih samouprav in tedaj morebiti še obstoječih banskih uprav, je mogoče po poteku primerne dobe precej točno ugotoviti, kako je treba financirati bodoče banovinske samouprave. Finančna plat sedanjega državnega in banovinskega področja banovin je jasna; glede poslov, ki bi se od ministrov prenesli na bane, pa bi se v ne predolgi dobi izkustveno dognalo, s kakšnim finančnim učinkom so zvezani, t. j. kolikšne stvarne in osebne kredite je treba banom dovoliti za njih opravljanje. Ti krediti bi se po 2. odstavku § 101 po prenosu poslov na bane prav tako črpali iz državnega proračuna, kakor so se doslej obavljanju po ministrih. Ker bi se torej črpali iz istega vira, bi bile morebiti potrebne korekture hitro in lahko izvedljive. Z dokončno številčno ugotovitvijo potrebnih kreditov bi bila dognana finančna plat tudi v pogledu dekoncentriranih poslov. Če bodo banovinske samouprave prevzele te na bane dekoncentrirane posle v celoti, bo njih financiranje dokaj enostavno; pri samo delnem prevzemu pa bo mogoče napraviti vsaj približno sliko o finančnih posledkih, kar bi bilo pri neposrednem prenosu s centrale na banovinske samouprave lahko rečemo nemogoče. Kar se pa tiče celotnega ali delnega prevzema poslov državnega in banovinskega področja s e d a n j i h banskih uprav po bodočih banovinskih samoupravah, vprašanje budžetiranja ne bo povzročalo težkoč, ker so zaradi dolgoletnih izkustev znane vse potrebne premise.

Z nakazano operacijo bi se postavilo budžetiranje banovinskih samouprav na realno bazo. Hkrati bi se preložila potrebna „poskušna doba“ v stadij po dekoncentraciji razširjenega področja banskih uprav. To anticipiranje bi imelo to prednost, da bi se pridobile potrebne izkušnje v okviru državnega in ne — po ustanovitvi banovinskih samouprav — banovinskega proračuna. Seveda predpostavlja vse to neko načrtno postopanje poklicanih faktorjev, ki bi morali že pri izdaji uredb po § 101 imeti v vidu kompetenco bodočih banovinskih samouprav.

Zaključno moremo tedaj ugotoviti, da more § 101 letošnjega finančnega zakona vkljub svoji deloma nepovoljni stilizaciji postati temelj za pomembno upravno reformo — če bo prišlo do izvedbe tega paragrafa.

Dvoje spornih vprašanj iz rehabilitacijskega prava.*

Miloš Lečnik.

I. Prvič obsojena oseba.

V § 90 odst. 2 kz. je določeno, da sodišče dovoljuje osebi, ki je bila prvič obsojena, izbris obsodbe (rehabilitacijo). O tem, koga je smatrati za prvič obsojenega, pa vlada znatna razdvojenost. Nekateri pisci¹ trdijo v zvezi s tolmačenjem pojma „dobrega vedenja“, da dejstvo, da je bil prosilec kaznovan dvakrat ali večkrat, samo na sebi ne izključuje možnosti, izbrisati časovno prvo obsodbo, da sodišče more, a ne mora, smatrati, da se prosilec ni dobro vedel, ker je bil ponovno obsojen. To mnenje zastopa, a ne popolnoma dosledno, tudi stol sedmorice odd. B.² Drugi

* **Literatura:** Čulinović, Rehabilitacija osuđenika, Pravo-sude, 1934, str. 5—12; Veljović, Rehabilitacija osuđenika, Branić, 1936, str. 245—259; Čubinski, Povračaj prava izgubljenih po krivičnoj presudi, Pravni pregled, knjiga II., 1922, str. 146—151, Ka-dečka, Die Tilgung der Verurteilung, Gerichtszeitung, 1918, str. 129, Lohsing, Die Tilgung der Verurteilung v Kommentar zum österr. Strafrecht von Altmann-Jacob, 130, str. 1210—1250.

¹ Tako Dolenc-Maklecov, Sistem celokupnega kazenskega prava, 1934, Šilovic-Frank, Krivični zakonik, 1929.

² Tako je stol sedmorice n. pr. z odločbo z dne 27. marca 1930. Sl. Pr. 168, izrekel: „Pri rešitvi o predlogu za izbris sodbe ne šteje poznejša doba za vprašanje, ali je bil predlagatelj s sodbo, ki naj se briše, prvič kaznovan, pač pa je morda merodajna za presojo njegovega vedenja med preskusno dobo“... „Ali pred obsodbo, ki naj se po predlogu briše, prosilec po kazenskem listu ni bil še kaznovan in napominjani dve poslednji obsodbi (t. j. ena po § 496, druga po § 320 lit. e a. kz., dočim se je prosilo za izbris predidóče kazni 18 mesecev težke ječe) ne štejeta, ko je rešiti vprašanje, ali gre za osebo, ki je bila prvič kaznovana“. Pripominja se, da padeta obe poznejši obsodbi že v preskusno dobo.

Ravno tako je izrečeno v odločbi z dne 30. oktobra 1930., Slov. Prav. pod št. 184, v drugi z dne 21. oktobra 1930., Kžk 13/30 pa je naglašeno: „§ 90 kaz. zak. govori o prvokrat, a ne o enkrat obsojenih osebah. Pravíc iz § 90 je tedaj lahko deležna vsaka oseba, ki poprej še ni bila sodno kaznovana, vendar za svojo prvo obsodbo“... „Vsaka obsodba v tem (preskusnem) času še nima za posledico, da se je (obsojena oseba) v tem času slabo vedla. To je stvar proste ocene“. Isto načelo je izrečeno v odločbah z dne 1. aprila 1930., Kžk 9/30, z dne 1. marca 1932., Kžk 4/32, z dne 16. marca 1932., Kžk 7/32, z dne 22. februarja 1938., Kžk 6/38.

Nasprotno mnenje pa je zastopano v odločbah n. pr. z dne 6. decembra 1933., Kžk 21/33 in z dne 26. oktobra 1932., Kžk 42/32, kjer je izrečeno, da se more (obsodba) brisati le osebi, ki je bila sploh „samo enkrat obsojena, pritožilec pa je obsojen večkrat“.

pisci zopet, n. pr. Čulinović in Veljović zastopajo mnenje, da povratniki nikdar ne morejo biti deležni te pravne dobrote, da je pojem „prvič obsojena oseba“ istoveten s pojmom, „enkrat obsojena oseba“.

Za pravilnost prvega mnenja govori okolnost, da ima pojem prvič (prvi put) po svojem smislu nujno za posledico vsaj drugič, ali pa tudi še tretjič itd., da pomeni torej začetek naštevanja. Da pa zakon nima v mislih prvega od več primerov, oziroma točneje, samo prvega od več primerov, sledi takoj iz preudarka, da dovoljuje izbris v prvi vrsti onemu, ki ga obremenjuje ena edina obsodba. V tem poslednjem primeru pomeni torej „prvič“ — „enkrat“ obsojen. Izraz ima torej dvojen pomen: enkrat in prvi od več primerov. Ker je dvoumen, ga ni možno razumevati kot takega samega, temveč bo njega smisel iskati v intenciji zakona, kakor se pokaže iz primerjanja z ostalimi določbami o izbrisu obsodbe.

Tudi historično tolmačenje ne vodi do pravega cilja v smislu prvega mnenja. Zakon z dne 31. marca 1918. sicer pravi, da se dovoljuje izbris obsodbe poprej sodno neoporečeni osebi, torej edine kakor tudi časovno prve kazni, vendar takoj dodaja (v 2. odst. § 1), da se more, vsekako izjemoma od tega pravila, brisati namesto prve druga obsodba. Ta zakon obravnava snov torej z docela drugačnega vidika.

Projekt kz. iz l. 1910. za Srbijo tu ne prihaja v poštev, saj niti ne pozna ustanove izbrisa obsodbe, temveč se bavi samo s „povračilom pravic“ (§ 83), šele projekt iz l. 1922. predvideva rehabilitacijo tudi v tem smislu.³

Ravno iz zgodovinskega razvoja instituta rehabilitacije se da sklepati najsigurneje na pravilnost drugega naziranja, t. j. da zakon z izrazom „prvič“ hoče reči „enkrat“. Projekt iz l. 1922. točno določa, da morejo biti deležni izbrisa tudi povratniki, da torej obstoj več obsodb ne izključuje izbrisa, samo da je v tem primeru preskusna doba daljša. Ko pa so uredniki v sedanjem § 90 kz. iz-

³ § 85 odst. 2 projekta kz. iz l. 1922. se glasi: „Vsaka obsodba z vsemi svojimi zakonitimi posledicami se more na prošnjo obsojenca s sodno odločbo uničiti za bodočnost, a glede maloletnikov tudi od samega začetka, ako je obsojenec prestal glavne kazni ali so iste zastarane ali odpuščene, pod pogojem, da je oškodovancu plačal vso odškodnino kakor tudi sodne stroške, ako je od tega časa preteklo najmanj pet let, a glede povratnikov deset let in ako se je v tem času dobro vedel in to zasluži.“ — „Kratko objašnjenje“ k temu projektu o tem predmetu ne pove ničesar in tudi „motivi“ k projektu iz l. 1910. ne dajejo nobene razlage.

pustili določbo o povratnikih, so mogli to storiti edinole z namenom, naj povratniki nikoli ne bodo deležni te pravne dobrote. Da pa bi bili določbo o povratnikih videli vsebovano v predpisu o dobrem vedenju, je neverjetno, saj je tudi projekt iz l. 1922. vseboval zahtevo po dobrem vedenju, poleg tega pa določbo o povratnikih. Po navedenem načrtu bi se mogla brisati vsaka obsodba, tudi druga, tretja, poslednji ne bi branili izbrisa prve, po § 90 kz. pa se more brisati le ena edina, povratniku pa nobena.

Zelo značilno je, da načrt zakona o prekrških iz l. 1929.⁴ ne postavlja zahteve po dobrem vedenju, temveč zahtevo po nekaznovanosti. Kdor ima torej dve kazni zaradi prekrškov, temu se ne izbriše niti ena, kot povratnik je izključen od rehabilitacije. Če pa velja takšno načelo za prekrške, torej manjše pregrehe, mora tembolj veljati za težje, t. j. one po kz. Upoštevati je pri tem še, da je v času nastanka tega načrta že bil objavljen novi kz., tako da so se mogli uredniki načrta ozirati na kz., kakor je tudi posebej naglašano v „obrazloženju“ načrta.

Tudi ni najti razloga, zakaj naj bi bila sposobna za izbris ravno prva obsodba, zakaj ne druga, brez prve, ko vendar utegne imeti obsojenec interes na tem, da se mu briše radi težje kazni ravno druga obsodba. Ako je bil nekdo obsojen n. pr. enkrat po § 314 kz. na štiri mesece strogega zopora, enkrat po § 297 kz. na 100 din, naj bo zgolj od časovne razvrstitve obsodb odvisno, ali bo mogel doseči izbris obsodbe po § 314 kz.? Ako je namreč obsodba zaradi tatvine prva, potem po nauku zastopnikov prvega naziranja obsodba zaradi žaljenja časti kot manj pomembna ne bo ovira za izbris nove obsodbe, iz dejstva, da je bil obsojen po § 297 kz. po tem naziranju ne bi sledilo, da se je v preskusni dobi slabo vedel. V nasprotnem primeru, ako bi bila obsodba po § 297 prva, ona po § 314 druga, pa storilec ne bi mogel doseči izbrisa ne ene ne druge obsodbe; prve ne, ker bi poznejša obsodba zaradi tatvine razodevala slabo vedenje, druge pa ne, ker je v vsakem primeru možno brisati le časovno prvo obsodbo. Takih nedoslednosti pa zakon ni mogel hoteti.

Končno sledi iz prostega preudarka, da postavlja zakon določne, dosti stroge pogoje za izbris (potek gotove dobe od prestane itd. kazni, dobro vedenje, plačilo odškod-

⁴ § 54. cit. načrta se glasi: „da krivec v treh letih po prestani, odpuščeni ali zastani kazni ni kaznovan za kako dejanje, se vpiše v kazenski register, da je obsodba za bodočnost uničena.“

nine), da povratnika ni hotel postaviti časih v isti položaj kot enkratnega obsojenca.

Prihajam torej do zaključka, da je povratnik izključen od rehabilitacije, izraz „prvič“ je istoveten z „enkrat“.

II. Dobro vedenje.

Zakon o izbrisu obsodbe z dne 21. marca 1918. je zahteval, da prosilec skozi neko dobo ni bil kaznovan, § 90 kz. pa zahteva dobro vedenje, zahteva torej več kot avstrijski zakon, kajti pojem dobrega vedenja je strožji od onega nekaznovanosti.⁵ Obsodba po kz. je enaka slabi klasifikaciji, je deklaracija slabega vedenja. Ni možno manj pomembne prestopke po kz. spraviti v okvir dobrega vedenja, saj jemlje kz. iz pestrosti dogodkov samo one važnejše primere, ki so družbi v znatni meri kvarni in nevarni. Posebno pa: Nemara se dvigne zaradi primeroma manj pomembnega prestopka n. pr. po § 297 ali 365/1 ali 181/1 takorekoč ves sodni aparat, se zasljučujejo obdolženci in priče, prelagajo razprave, odredjajo prisilni privodi, izplačujejo iz državne blagajne pričnine, sestavljajo često obširni zapisniki in proglašajo sodbe na slovesen način in v imenu vrhovnega organa v državi zato, da bi se dotična dejanja proglašala za dobra, da bi se ugotavljalo dobro vedenje? Nasprotno: Dejanja, ki očitujejo dobro vedenje, ni treba, da bi bila in po smislu niti ne morejo biti kriminalizirana.

Nekateri zastopniki tako širokega tolmačenja pojma dobrega vedenja se sklicujejo pri tem na motive projekta iz l. 1910.,⁶ vendar neopravičeno, kajti ti govorijo samo o tem, da sodišče ni vezano na dokazna pravila, temveč da ocenjuje dokaze o vedenju po svobodnem prepričanju, o učinku kake obsodbe v preskusni dobi pa motivi ne povedo ničesar.

Poudariti je treba, da pri tolmačenju pojma „prvič“, kakor je zgoraj obrazloženo, itak odpade potreba po razglabljanju o učinku poznejše obsodbe na dobro vedenje;

⁵ Tako Lohsing o. c.

⁶ Tako n. pr. stol sedmorice v svoji odločbi z dne 22. februarja 1938., Kzk 638. — K § 85 projekta, ki je predvideval le povračilo častnih pravic, ne pa izbrisa obsodbe, pravijo motivi: „Da li osuđeni zasluđuje povračaj prava, ima sud da ocenjuje po svom slobodnom uverenju, uzimajući u obzir kako prilike i okolnosti u kojima je osuđeni živeo, tako i samu ličnost osuđenog i samo delo s njegovim posledicama. Sud prema tome, ne treba da bude vezan na neke naročite dokaze, kao n. pr. na izvesne službene svédodbe i tome podobno“.

prednje razmotrivanje služi torej samo v oporo onemu o izrazu prvič.

Zakon zahteva dobro vedenje skozi pet let po prestani itd. kazni. Ta preskusna doba se pričenja z dnem, ko je bila kazen prestana itd. Iz teh določb pa se dajo deducirati sledeči sklepi:

Ni važno, ali se je obsojenec vedel dobro po preteku navedene dobe, doba dobrega vedenja mora pasti točno v samo zakonsko preskusno dobo, seštevaje poedinih ločenih razdobj, skozi katera se je vedel dobro, v skupno petletno dobo je nedopustno. Dobri učinki prestane kazni se naj pokažejo takoj, dobro vedenje v prekopreskusni dobi očitvidno ne bi bilo posledica kazni, temveč drugih okolnosti...

Kakor dobro vedenje v prekopreskusnem času ne koristi, tako tudi slabo vedenje v tem času ne škoduje. Vedenje v prekopreskusnem času je za izbris pač v celoti nevažno, v poštev se jemlje edinole v zakonu določena preskusna doba. Potemtakem za izbris tudi ni važna okolnost, da je bil prosilec v prekopreskusnem času obsojen na kazen, morda celo večkrat ali pa na prav težko kazen. Iz tega pa zopet izhaja, da se zahteva po enkratni prosilčevi kaznovanosti ne nanaša na prekopreskusni čas, temveč samo na preskusno dobo samo.

Potemtakem in ker je učinek rehabilitacije v tem, da se smatra izbrisana sodba za neobstoječo, obsojenec za neoporečenega in da dejstvo obsodbe rehabilitiranemu ne sme biti v ničemer v škodo, je možen izbris več obsodb s sukcesivnimi rešitvami ali pa z eno in isto rešitvijo. Izbrisati bo možno naenkrat — seveda tudi s poedinimi sukcesivnimi rešitvami n. pr. tri obsodbe, od katerih pade prva v l. 1925., druga v l. 1931., tretja pa v l. 1937., ako druga in tretja obsodba več ne padeta v preskusno dobo glede predidode obsodbe. To naziranje je utemeljeno tudi v preudarku, da se prosilcu pač ne more šteti v kvar, če ni zaporedoma glede posameznih obsodb zaprosil za izbris že takoj po preteku posamezne preskusne dobe. Ne gre, da bi bil na slabšem tisti, ki se ni brigal takoj za izbris. S tega vidika bo glede prve obsodbe dovoliti izbris tudi onemu, ki ga v prekopreskusnem času bremenita dve ali več obsodb, časovno ločeni druga od druge manj kot pet let. Tudi takšna oseba je mogla po preteku preskusne dobe in pred drugo obsodbo doseči izbris, dejstvo poznejše kaznovanosti pa ji ne more jemati že prej pridobljene pravice. (Slično tudi Lohsing, zlasti Kadečka).

Književna poročila.

Dr. Čulinović Ferdo: Narodno pravo. Zbornik pravnih misli iz naših narodnih umotvorina. Beograd, Štamparija Svetlost, 1938. Str. 495.

Delo je bilo izdano s podporo Jugoslavenske Akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu. To bi utegnilo zavajati k misli, da pomenjajo „naši narodni“ umotvori — hrvatske viře. Temu pa ni tako. Čulinović, pisatelj, ki se je kot tak že mnogostransko uveljavil, je zajemal pač iz jugoslovanskih virov, namreč srbskih, hrvatskih in slovenskih, ni pa — razen maloštevilnih slovenskih — nobenih drugih obeleževal v pogledu narodnosti. Ostal je torej dosleden Jugoslovan. „Što je pravo i pošteno“ po narodnem pojmovanju, to je hotel prikazati, ker misli, da bodi merilo za vrednost pozitivnega prava. Pesmi, pripovedke, pregovori, uganke in reki so mu bili zakladnica narodnega prava. To po pravici! Razdelil je delo takole: „Uvod“ razpada na posebna poglavja: Pravo i sila, Narodno ili strano pravo, Stanovljivanje narodnog prava. Tu poudarja avtor, da hoče dati pregled narodnih misli (ne pa sistema prava), a na pravni zavesti naroda naj zakonodavec gradi naše pozitivno pravo. (Mi bi še dostavili: kolikor ne gre za stvari, ki so sestavina ureditve modernega vseobčega prava, ki se mora prilagojevati zakonodajam drugih držav.) Dalje govori avtor na splošno o „Pravu in pravičnosti“ ter o „Osebnosti“. Sledi „posebni del“: Javno pravo, ki vsebuje troje poglavij: „Država, občina, cerkev“, „Kazensko pravo“ ter „Formalno pravno postopanje“; dalje privatno pravo s poglavji o ženitnem, rodbinskem, stvarnem, dednem in obveznostnem pravu. V zaključni besedi se zopet vrača k uvodni misli v tej obliki, da naši zakoni ne smejo biti v protislovju s tem, kar smatra narod za dobro in pošteno. Mi štejemo Čulinoviću v zaslug, da je prikazal po posameznih panogah prava, kar je največ mogel v narodnih virih stvarnega najti in da je zajel njihov pravni smisel, zlasti pa še, da je to ponazoril tudi s citati, ki sicer niso vsakemu bralcu dostopni, pa mu edino le oni omogočajo lastno presojo. Skoraj ne bi vedeli navesti primera, kjer se ne bi mogli glede zajete pravne misli zlagati z avtorjem, le na str. 335. se nam razlaga o reku „Krivo sedi, a besjedi pravo“ ne zdi zadovoljliva. Za svojo osebo pa bi želeli, da bi bili viri vseskozi, ne samo tu pa tam, označeni vsaj približno z ugotovitvijo pokrajine in dobe postanka; saj bralec ne ve kar na mah, odkod prihaja citat. Takšna lokalizacija (pri slovenskih virih je točno označena, pri srbskih in hrvatskih pogrešana) bi namreč šele omogočila pravnozgodovinsko vrednotenje pravne zamisli in pa primerjalno presojo. Vse to bi namreč šele pokazalo, ali imamo opraviti s pristnim jugoslovanskim ali importiranim pravom. Kajti na več mestih imamo o isti instituciji po dvoje nasprotujočih si mnenj, n. pr. otmica je tu pravica, tam krivica; izvenzakonska deca se mestoma upošteva prav kot zakonska, mestoma jo narodno pravo odbija; konkubinat je včasih trpljen, včasih osovražen; jutrnjo daje mladi mož ženi, pa tudi žena možu. Ti primeri kar silijo, da se vprašamo, odkod te razlike. Tu nam more pomagati samo pravilna lokalizacija in pa primerjalna pravna zgodovina. Imamo n. pr. upravičene domneve za to, da se narodno pravo prav gotovo naslanja n. pr. na Constitutio Criminalis Carolina, tako glede nekih težkih deliktov, na Tripartit, glede daril moža nevesti pred poroko. Glede zahteve zakonske zvestobe na strani soproga so tudi različne zamisli navedene. Od kod to? Razlikovati bi morali predkrščansko in poznejšo dobo. (V nekih slovenskih narodnih pesmih, ki jih Čulinović ni upošteval, so n. pr. navedeni podatki, po katerih

se dajo ta vprašanja dokaj zanesljivo rešiti.) Iz formalnega prava bi omenili, da prinaša Čulinović neke primere, pri katerih moramo misliti, da so imeli pred očmi nemškopravno institucijo „Urfehde“, „pactum de non ulciscendo“, ki ga pozna tudi slovensko običajno pravo. Dalje pogrešamo lokalizacijo glede spominov na prišežne pomagace (gl. pregovor: „Što vidi četiri oka, videće i dvadeset četiri“). Glede „mazije“ bi bilo vsaj omeniti, da je bila ta institucija v čl. 84 Dušanovega zakonika znana, pa bi bilo zanimivo zvedeti neposredno, kje je nastal vir, ki opisuje izvrševanje „mazije“; citat pod črto ne zadostuje. Navedli bi lahko še precej takšnih primerov, ki bi pri njih radi videli, da ne bi bili samo nanizani, ampak tudi kritično presojeni. Vendar mislimo, da daljnjih navedb ni treba, vsaj niti ne vemo, ali si ni Čulinović, ki si je že tudi drugod na pravnozgodovinskem polju pridobil upošteven glas, to lepo nalogo pridržal za kakšno poznejšo knjigo. Vsekakor je že njegovo s tem izdanjem opravljeno delo zelo zaslužno. Pravni zgodovinarji, ki se bodo bavili s celotnim davnim jugoslovanskim pravom, ne bodo mogli preko njega. Vprav zbog imenitnosti tega dela bi pričakovali večje pažnje pri tehnični opremi knjige od strani tiskarne. Zabeležili smo si veliko preveč navadnih tiskovnih napak, na str. 213 pa „plava“ cela vrsta med drugimi vrstami brez stika z njimi.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Sajovic Rudolf: Civilni pravdni postopnik s kratkimi pojasnili. Ljubljana. J. Blasnika nasl. 1939. Str. 757. Cena 140— din.

Za svečnico je prišla na trg ta obsežna in vendar priročna knjiga v lični opremi, ki jo je izbralo društvo „Pravnik“ za svojo zbirko zakonov. Profesor Sajovic jo je tako priredil, da je zares zelo pripravna zlasti za roke sodnikov in odvetnikov, ki imajo s tem zakonikom največ opravila. — Za vsakim paragrafom je pokaz na ustrezaajočo določbo civilnopravnega reda, ki je bil pri nas predhodnik novega postopnika, da najde pot tisti, ki se hoče poučiti v starejši judikaturi in literaturi, nastali okoli civilnopravnega reda. Nadaljnje opombe dajejo mnogobrojna pojasnila. Prof. Sajovic je tudi mislil na svoje slušatelje ter jim mestoma podal razlage pojmov, ki pa prav tako vzbujajo spomin na pozabljeno znanje starejšim praktikom, n. pr. pri § 103 razlike med pravdno in postulacijsko sposobnostjo, pri §§ 114 in 115 med preprostim in enotnim sosporništvom, dočim pri § 389 našteva tiste listine, ki so s posebnimi zakoni priznane za javne listine itd.

Posebno skrb je posvetil prireditelj določbam o pristojnosti sodišč. Ekskurz o oblastvih in ustanovah, ki omejujejo sodno oblast, obsega 74 strani in predstavlja kar monografijo sredi knjige. Tu se navajajo izredna (posebna) sodišča: občinska (krajevna), cerkvena, sodišča za reševanje sporov iz službenih razmer, sodišča socialnega zavarovanja, borzna razsodišča, mednarodna razsodišča, druga stalna oblastva in ustanove, upravna oblastva, (navaja 36 predmetov in pravnih razmerij, glede katerih je pridržano odločanje in v primeru sporov razsojanje upravnim oblastvom, n. pr. glede agrarne reforme, agrarnih operacij, bolniških pristojbin, carin, cest..., gozdov, gradenj, hudournikov..., poljskih okvar, pomorstva, pošte, telegrafov in telefonov, razlastitve...).

Ker Slovenci pogosto tožijo v malotnih stvareh v območju apelacijskega sodišča v Zagrebu in te stvari spadajo pred krajevna sodišča (v večjih mestih, ki so v zakonu naštet, do 500 din, v ostalih občinah pa do 300 din), bi bilo umestno iz § 26 zakona o krajevnih

sodiščih (mjesni sudovi), navesti določbo, da odvetniki ne morejo zastopati pred takimi sodišči.

V izključno pristojnost okrajnih in okrožnih sodišč ter trgovinskih senatov ne spadajo samo spori, ki jih posebej naštevajo §§ 44, 46 in 47 cpp., marveč tudi taki, ki jih odkazujejo posebni zakoni. Sajovic nam je v opombah k omenjenim paragrafom kar naštel določbe takih zakonov in k § 101 tudi še posebne primere, v katerih je prorogacija sodišča nedopustna. Na mnogih mestih navaja določbe sodnega poslovnika, ki dopolnjujejo cpp., zlasti glede notranjega obratovanja sodišč v pravnih stvareh. Pri §§ 416 in 417 najdemo predpise zakonov in mednarodnih konvencij o čuvanju uradne in poklicne tajnosti javnih uradnikov, zdravnikov, konzulov, odvetnikov, javnih beležnikov, združnih revizorjev. Pri § 432 je celotna uredba o obliki prisege po predpisih cpp. in o slovesni obljudi namesto prisege. Pa tudi sicer nam je olajšal poslovanje in prihranil iskanje po drugih zbirkah zakonov s tem, da je uvrstil take zakone in uredbe, ki se v pravnem postopanju uporabljajo, tako na pr. zakon o opominjevalnem postopku, uredbo o izdajanju in potrjevanju potrdil o imovinskem stanju, zakone o praznikih, o poslih na obroke, o državnem pravobranilstvu.

Posebna odlika knjige so judikati. Zbrane so vse odločbe naših najvišjih sodišč, kolikor jih je bilo objavljenih doslej iz področja cpp., razen tega pa tudi odločbe Štola sedmorice, odd. B, ki obrazlagajo določbe prejšnjega civilnopravnega reda. Teh odločb je nad 1000 in posebno mnogo k §§ 521—532 (o tožbi), §§ 555—594 (o prizivu), §§ 596—605 (o reviziji).

Knjiga ima 2 dodatka. V prvem je uredba o prilagoditvi predpisov, ki veljajo v območju apelacijskih sodišč v Zagrebu, Ljubljani in Splitu o postopku v zakonskih pravnih pred rednimi sodišči, novemu cpp.

Drugi dodatek pa obsega konvencije o mednarodni pravni pomoči (10 po številu). Nekatere so nepopolne, ker ne obsegajo tudi tistih določb, ki se nanašajo na izvršbo na podstavi določenih izvršilnih naslovov. V knjigi so tiskane poglavitno določbe, ki se tičejo vročanja sodnih, nesodnih spisov in zaprosil ter veljavnosti inozemskih listin. Za pravdno postopanje so posebne važnosti zaprosila. V naših konvencijah ni povedano, da se zaprosila lahko tudi tičejo izvajanja dokazov, zlasti z zaslišanjem prič ali strank. Samo v l. 1937. uzakonjena konvencija z Veliko Britanijo in Irsko, ki se postopoma razteza tudi na dominione in kolonije, ima izrečna določila glede izvajanja dokazov. V praksi se pa z zaprosili tudi na podstavi vseh ostalih konvencij dosega izvajanje zakonov. Zato je prav, da je že sedaj priobčena tudi ta snov in da prireditelj ni čakal na društveno izdajo izvršilnega zakona, v katerem bo moral objaviti tudi tiste določbe konvencij, ki se nanašajo na izvršbo. Upajmo, da se bo dotlej danes dokaj pičlo število takih pogodb pomnožilo!

Moremo torej zadovoljno ugotoviti, da je v knjigi vprav vse zbrano, kar potrebuje pravnik kot pravdnik. Končno opazamo, da je prof. Sajovic tudi skrbel za lep jezik in enotnost pravnškega izrazoslovja, kar se zlasti vidi na odločbah vrhovnih sodišč in na besedilu starejših zakonov in uredb, ki ga je izbrusil in moderniziral.

Dr. Fran Skabernè.

Dr. Mihelak Jože: Trgovinstvo za trgovinske akademije, abiturientske tečaje itd. Ljubljana 1938. Jugoslovanska tiskarna. Štr. 404, vel. 8°. Cena vez. 80—din.

Prepotrebna, jako koristna knjiga, ki po kratkem narodnogospodarskem uvodu obdelava organizacijo trgovine (trg. podjetje), trg. posredovalca, transport, spedijska in skladiščna podjetja, blago in vrednote kot predmeta trgovine, tehniko blagovne trgovine, denar in plačilne načine, kredit, ustanove, ki posredujejo trgovino, tržno organizacijo (sejmi, velesjmi, borze), banke, zavarovanje, mednarodno trgovino in transport, carine in carinjenje, mednarodni plačilni promet, organizacijo zunanje trgovine, sklepanje in izpolnjevanje mednar. kupčij, naš izvoz žitaric, lesa, živine itd., primere naše uvozne trgovine (kava, riž itd.). Dodane so tabele naših najvažnejših vrednostnih papirjev, valut, mer in uteži. Vsebinska je torej jako bogata; jezik je jasen, vzgledov in vzorcev listin mnogo in dobrih. Lahko bi kar končal s tem, da knjigo toplo priporočim onim „itd.“, ki jih je pisatelj skromno označil v naslovu, ki jim bo pa knjiga kot tehnični pomoček jako dobro služila pri studiju trgovinskega prava, in tudi gospodarske politike, in ne manj v praktičnem življenju, pa naj so pravniki ali gospodarstveniki ali samo čitatelji gospodarskega dela dnevnih novin. Vendar naj dodam par besed, ker se knjiga bavi seveda tudi s trgovinskopравnimi pojmi, in bi se dalo tudi sicer morda kaj izpopolniti v prihodnji izdaji, ki gotovo izide v doglednem času. Ne mislim govoriti o sistemu, dasi bi se dala snov, kakor kaže gornji pregled vsebine, gotovo tudi drugače porazdeliti; treba upoštevati, da je knjiga v prvi vrsti namenjena pouku v šolah, in tu ima pisatelj več skušnje ali pa predpise, ki ga vežejo. Vendar bi se dalo opustiti par ponavljanj, na pr. str. 68 in 69 (dopisnice), 111 in 112 (pomen javnih skladišč), 120 in 135 (vrednost efektov), 234 in 235 (obče borze). Tudi bi morda kazalo na nekaj mestih, kjer se pisatelj poziva na poznejša razlaganja, pozneje obdelano materijo obdelati prej. Brez spremembe sistema pa to ne bo povsod mogoče. Nekateri klišeji listin niso lahko čitljivi, ker so premajhni, na pr. str. 80, 90, 117, 119, 121, 179, 310, 317. Na vsak način treba dodati abecedni seznam številnih strokovnih izrazov, z navedbo strani, na kateri so raztolmačeni; za človeka, ki se hoče hitro informirati o pomenu izraza, je tak seznam neobhodno potreben, pa tudi dijaku ne bo škodil.

Nekatere važnejše pravne pripombe: Str. 17. „Za koncesionirane obrti se zahteva strokovna usposobljenost. Dovolilo... se sme izdati samo osebi, ki... ima posebno strokovno usposobljenost, če se zahteva.“ Kaj velja? — Str. 22. „Trgovinski register... seznam polnopravnih trgovcev, ki poslujejo v kraju tega sodišča.“ Pač „v okrožju“. — Str. 27, 34. Javna trg. in komand. družba pač ne moreta obrtno opravljati zavarovalnih poslov. — Str. 30. V vzorcu prijave javne trg. družbe za registracijo je rečeno, da družba prične obratovati dne 1. avgusta, ni pa omenjeno, kdaj je sodišče družbo registriralo. Če jo je pred 1. avgustom, bo veljal čl. 110 tz. navzlic omenjeni pripombi v pogodbi. — Str. 32. „Iz trg. reg. je razvidno, ali gre za poedino ali skupno poslovodstvo.“ V register se vpisujejo določbe o zastopstvu, ne o poslovodstvu. — Str. 32. „Odgovornost družbenikov... traja še pet let po prestanku družbe, ali po družbenikovem izpadu.“ Reči bi trebalo, da se rok računa od registracije prestanka izpada: to je jako važno. — Str. 37. „Kdor postane delničar, dobi za legitimacijo listino... delnico.“ Delnica je pač več kot zgolj legitimacijska listina. — Str. 39. „Nava dno se najprej od čistega dobička dodeli v pravih določeni del rezerve...“ Mora se, če je v pravih določeno, in pri d. d., ki spadajo pod d. regulativ, to mora biti v pravih določeno. — Str. 43. Definicija gospodarske zadrage se zdi, da je vzeta iz prejšnjega za-

družnega zakona, novemu ne ustreza povsem. — Str. 49. „... vodilni namščenci (ravnatelj, prokurist, poslovodja, trg. pooblaščenec), ki vodijo ...“ Ne mešati trg. pravnih pojmov „prokurist“, „trg. pooblaščenec“ s položajem v organizaciji podjetja. Prokurist bo pač redno imel tudi vodilno mesto, trg. pooblaščenec pa je lahko tudi komi in celo učencem v odprtem lokalu (gl. pri str. 51). — Str. 50. „Trgovec ni dolžan izpolniti pogodbe, kolikor je trg. pooblaščenec prekoračil obseg pooblastila.“ Velja pač le, če je nasprotna stranka za obseg vedela ali morala vedeti, če ni, velja zakon. — Str. 51. „Pravna domneva je, da so (trg. pomočniki) pooblaščeni za prodajanje blaga in sprejemanje denarja, kolikor se vrše ti posli v podjetju.“ Ne „v podjetju“, temveč „v prodajalnici ali v odprtem magacinu ali skladišču blaga“ in le, kolikor se take prodaje in sprejemi navadno vrše v taki prodajalni itd. To je mnogo bolj tesno in za trgovca bolj varno! — Str. 53. „Komisionar je ... trgovec, zato veljajo navadno zanj tudi obče določbe ... o firmah, trgovskih knjigah ... pomožnem osebju.“ Navadno? Ali je polnopraven trgovec ali pa ni. Kar se tiče pomožnega osebja, pa ne gre za polnopravnost. — Str. 59. Isto za trg. zastopnika. — Str. 71. „Na pošto oddana pošiljka je lastnina pošiljalca vse dotlej, dokler je dostavna pošta ne izroči naslovniku.“ To pogosto ni res, in za to sploh ne gre, kdo je lastnik: po pozitivnem predpisu je pošiljalec, tudi če ni lastnik, v razmerju proti pošti upravičen razpolagati s pošiljko, dokler ni izročena naslovniku. — Str. 85. Odškodninska odgovornost železnice. Navesti bi bilo treba izrečno, da železnica ne odgovarja za škodo od notranjih napak, prirodnega sušenja, izhlapevanja itd. — (Konec prih.) Dr. M. Škerlj.

Pol stoletja Društva „Pravnik“. Spominska knjiga. Ljubljana, Društvo „Pravnik“. 1939. Str. 208. Cena 60 din.

Za petdesetletnico je izdalo društvo „Pravnik“ posebno spominsko knjigo, ki je izšla tik pred proslavo iste in ki jo je posvetilo vsem umrlim pravniškim delavcem, ki so si pridobili kakršne koli zasluge za narod, predvsem seveda v službi praktičnega in teoretičnega prava. Poleg obeh pozdravnih besed rektorja ljubljanske univerze dr. Kušjeja in predsednika državnega sveta dr. Sagadina je priobčena kratka črtica o „Pravnikovem“ delovanju v zadnjih desetih letih kot dopolnilo k „Pravnikovi“ zgodovini, ki je izšla ob društveni štiridesetletnici (dr. Sajovic). Paralelo k temu tvori kratek opis tržaškega „Pravnika“ in njegovega glasila „Pravnega vestnika“. S to črtico nam je predočil dr. Wilfan prvič kratkotrajno zgodovino tržaškega društva, osvetlil pa vsestransko njegov pomen za Primorske Slovence in prikazal bogato vsebino njegovega glasila. Nato slede kratke in jedrnatte črtice o „Naših sodnikih in državnih pravdnikih“, ki jih je zbral dr. Vladimir Travner. Njemu slede sočni in živahni življenjepisi o „Zasluznih slovenskih upravnih juristih“, ki jih je opisal dr. Rudolf Andrejka. Knjigo zaključujejo široko zasnovani, s pogledj na takratno dobo opremljeni življenjepisi „Slovenskih pravnih znanstvenikov v pretekli dobi“ iz peresa dr. Janka Polca. Glavni del spominske knjige s svojim začetkom, z opisi slovenskih advokatov in javnih notarjev, ki jih je spisal kot prilogo za „Slovenski Pravnik“ l. 1936, dr. Fr. Skaberne, je poklonitev slovenskemu pravniškemu delavcu, društvena oddolžitev za njih pravniško delo, ki je v tej ali oni obliki edina vsebina življenja društva „Pravnika“.

Bibliografia giuridica internazionale. Vol. IV. Anno 1935, fasc. 4. Izdanje Istituta di Studi legislativi, Roma 1939. Pravkar izišli 4. zvezek

letnika 1955 obsega pravniške bibliografije naslednjih držav: Estonske, Nizozemske, Švice, Češkoslovaške in Francije, skupaj na straneh 401 do 547.

Dr. Blagojević T. Borislav: Posebni deo obligacionog prava. Ugovori, jednostrani pravni poslovi, građansko-pravni delikti. Beograd. Geca Kon, 1939. str. 323.

Dr. Dolenc Metod: O kažnjavanju protivpravnog prisvajanja divljači. Posebni odtisak iz Policije št. 11, 1. 1938. Beograd. Str. 8.

Glunger Wilhelm: Theorie der Politik. Grundlehren einer Wissenschaft von Volk und Staat. München u. Leipzig. Fr. & J. Voglrieder. 1939. Str. 742.

Dr. Vladimir Kukman: Bericht über die jugoslawische Gesetzgebung. Jahr 1935. Posebni odtis iz Legislazione Internazionale, vol. V. Roma, 1938. Str. 793 do 805.

Dr. Vladimir Kukman: Bericht über die jugoslawische Gesetzgebung. Jahr 1937. Posebni odtis iz Legislazione Internazionale, vol. VI, tomo II. Roma, 1939. Str. 531 do 566.

Dr. Matijević Ivo — dr. Čulinović Ferdo: Komentar zakona o izvršenju i obezbeđenju. III. knjiga, 8, 9. §§ 36 do 49. Str. 1177 do 1526. S tema zvezkoma se zaključuje tretja knjiga obsežnega komentarija.

Dr. Muha Miroslav: Činjenična utvrdjenja i pravna ocjena. (Činjenična i pravna pitanja.) Posebni odtis iz Pravosudja. Beograd. 1938. Str. 50.

Dr. Pržić A. Ilija: Zakonodavstvo srpske pravoslavne crkve. 40. zvezek „Zbirke zakona“. Beograd. Geca Kon. 1939. Str. 440.

Dr. Reisman Avg.: Iz življenja med vojno. Avstrijska sodišča. Ponašaji iz Delavske politike. Maribor. 1939.

Dr. Sajovic Rudolf: O kontroli redovnih sudova nad rešenjima upravnih vlasti o civilnopravnim traženjima. Posebni odtis iz Policije št. 11. Beograd. 1938. Str. 7.

Statistički godišnjak 1937. Beograd, 1938. Str. 422. Cena 120 din.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv LV, 1: Jovanović Sl.: Dunkmanova sociologija religije. Danić D.: Jedan pogled na pozakonjenje vanbračne dece. Marković B.: Pravičnost kao izvor prava. Štjepanović N.: Obim, zadatak i metoda obrade administrativnog prava na pravnom fakultetu. Lazarević A.: Značaj parnične legitimacije sa gledišta procesnog prava i posledice njenoga nedostatka. Pržić I.: Neoneutralnost. Arandjelović D.: Nekoliko zanimljivih slučajeva francuskog pravosudja. Adžić S.: Menjanje i ukidanje administrativnih odluka u praksi. — Arhiv LV, 2: Spektorski E.: Montesquieu. Belić M.: Pravni položaj žene u Hrvatskoj i Slavoniji čiji je brak proglašen nevaljanim po kan. 1099, § 1 i 2. Cod. iur. can. Lazarević A.: Značaj parnične legitimacije sa gledišta procesnog prava i posledice njenoga nedostatka. Todorović M.: Klanične sanitetske takse. Bartoš M.: Tužbe za naknadu štete protiv službenika. Arandjelović D.: Nekoliko zanimljivih slučajeva francuskog pravosudja. Petrović B.: Zbog prekoračenja vlasti može se upravno-sudskom tužbom napadati disciplinska osuda. — **Branič 1** je posvećen umrlemu Dobrivoju-Dobri S. Petkovicu s prispjevki Blagojevića O., Djordjevića Ž., Simića V., Živadinovića M., Miloševića V., Ribara I., Blagojevića V. in Vukčevića R. — **Branič 2:** Mišić D.: Dali su svi prvostepeni sudovi nadležni po starim javnim prodajama. Radović N.: Primena zakona o radnjama na službene odnose penzionera zaposlenih u trgovačkim i ovim sličnim radnjama. Mitrović A.: Građanski parnični postupak u praksi i teoriji. Karić L.: Od-

nos kućevlasnika i nastojnika zgrade. Lukić V.: Zablude o etažnoj svojini. — **Mjesečnik 1:** Trgovčević J.: Dva zaključka prve sjednice Stola sedmorice u pitanju uzdržavanja žene. Katurić J.: Djelokrug krivičnoga vijeća Okružnoga suda. Muha M.: Privatno-pravna strana gradjevinskoga zakona. Frank S.: S prvog međunarodnoga kriminološkega kongresa. Lovrić E.: Dr. Nikodem Jakšić. — **Mjesečnik 2:** Bazala B.: Autentična tumačenja uredbe o likvidaciji zemljoradničkih dugova. Gjurković M.: Oko općinskih budžeta. Lederer Z.: Problematika valutnoga zakonodavstva. Žic N.: Iz latinskoga statuta grada Labina u Istri. Čulinović F.: Ivan Gojtan. — **Policija 1:** Kulaš J.: Krivična odgovornost lekara i nadrilekara. Blagojević V.: Izvršna vlast na javnoj likvidaciji stara se da se ista održi po zakonu i ne prima na sebe nikakvu obavezu po građanskom zakonu. — **Policija 2:** Stjepanović N.: Kakav je pravni značaj prolongacione odredbe finansijskih zakona. Kulaš J.: Krivična odgovornost lekara i nadrilekara. Djelošević B.: O pravnim lekovima u krivičnim delima. Tauber L.: Akcionarsko društvo, država i javnopravna tela. Mirković Lj.: Mere obezbeđenja povodom povrede prava industrijske svojine. — **Pravosudje 1:** Raspopović N.: Etažna svojina. Božić A.: O povraćaju miraza. Stanković M.: Primena Uredbe o likvidaciji zemljoradničkih dugova na samonaselne u južnim krajevima. Šumanović A.: Privatni učesnik imade pravo predavati neposrednu optužnicu. Perović N.: Tumačenje i primena § 141 Kz. Bauer H.: Uračunavanje istražnog zatvora po objavljivanju prvostepene presude u kaznu. Jovanović S.: Pripremanje advokatskog podmlatka. — **Pravosudje 2:** Politeo I.: Pravna literatura — motor ili balast. Arandjelović D.: O besposlici intelektualaca. Lazarević A.: O parničnoj legitimaciji stečajnog dužnika i upravitelja stečajne mase. Kuzman M.: Zloupotreba prava svojine. Blagojević V.: Ubistvo iz § 167/1. Kz. Subotić S.: Istražni zatvor. Petrović D.: Utaja i posluga — §§ 319 i 379 Kz.

Razne vesti.

XLIX. redna glavna skupščina društva „Pravnika“ se je vršila dne 26. januarja 1939. v ljubljanski pravosodni palači. Predsednik dr. jur. et hc. Metod Dolenc je otvoril skupščino s sledečim nagovorom:

„V posebno čast si štejem, da danes otvarjam ta zbor ter Vas vse prav prisrčno pozdravljam. Saj je vprav danes preteklo 50 let, odkar je bilo naše društvo v ljubljanski magistratni dvorani ustanovljeno. Včeraj, 25. januarja pa je minulo 10 let, da se je naša Alma mater Alexandrina poklonila predsedniku društva dr. Danilu Majaronu kot svojemu prvemu častnemu doktorju. Oba ta datuma sta znamenita mejnika v pogledu na društveno delovanje.

Od ustanovitve pa nekako do l. 1899. je društveni razvoj potekal v ostri borbi za jezikovne pravice našega naroda, vodila pa sta ga čisto nacionalno navdušenje in prepričanje, da pravica mora zmagati. Narod je zlasti po l. 1900. doživljal nečuveno zatiranje svojih jezikovnih pravic, a se v vsej tej skoraj 20 let trajajoči dobi niso močje, ki so se zbirali v našem društvu, uklonili, temveč vztrajali. V dobi pred in med svetovno vojno so bili krmarji društva radi svojih nacionalnih teženj vedno v nevarnosti pred persekucijami. Danes nam je lahko v zadoščenje, da zborujemo vprav v tistem poslopju, v katerem pred 25 leti s slovenskimi sodniki nismo smeli niti slovenski govoriti.

Z ustanovitvijo naše narodne države nastopivša nova doba je prinesla društvu sijajen razmah. Med vojno hirajoče društveno glasilo „Slov. Pravnik“ se je pod novim uredništvom našega sedanjega podpredsednika do dobra utrdilo. Terminologija pravnega izražanja se je ustalila. Odločbe najvišjih instanc so dobile prikladnejšo obliko. Naše glasilo je dobilo v „Pravnem vestniku“ srčno pozdravljenega druga. Izdajali so ga naši primorski pravniki v Trstu. Žal, da je moral po osmih letih pod silo razmer prenehati. Društvo Pravnik pričinja posegati v javno prosveto. Sodeluje krepko pri ustanovitvi univerze; prvi načrt pravil za slovensko akademijo znanosti in umetnosti izide iz društvenega odbora. Iz našega društva je prišla pobuda, da se skliče kongres pravnikov celokupne kraljevine. Smelo trdimo, da se je društvo Pravnik vprav z navedenimi akcijami uveljavilo kot trden steber našega javnega življenja, a je tudi ostalo zvest čuvar pravice, stebra kraljestev. Ta doba je bila kronana s tem, da je naš predsednik dobil s podelitvijo častnega doktorata *Almae matris Alexandrinae* narodno priznanje, ki se je praznovalo hkrati s štiridesetletnico našega društva — zopet v magistratni dvorani prestolice Ljubljane.“

G. predsednik se je nato spominjal zadnjih desetih let, v katerih neče opisovati društvenega dela. Omenja samo desetletko, načrt, da bo društvo izdajalo vsako leto po dve knjigi komentiranih zakonov. Z globoko hvaležnostjo se zahvaljuje vsem dobrotnikom in to g. banu Dravske banovine, odvetniški zbornici, Društvu sodnikov, mestnima občinama Ljubljani in Maribor ter ministrstvu pravde. Končno se spominja še dobrohotnega poročanja novinarjev in naposled društvenih najstarejših članov, ki so vztrajali vseh petdeset let v društvu in so živ dokaz društvene zvestobe. Svoja izvajanja je zaključil takole:

„Zadnja moja beseda ex praesidio naj velja mlajšim vrstam naših pravnikov, ki so — takole — izpod 20 let naši člani. Menda se mi ne bo štelo v zlo, če si usojam kot starejši, ki sem že 40 let član tega društva, nasloviti na mlajše tovariše prošnjo: Vi, ki ste sinovi našega naroda, kri naše krvi; Vi, ki ste po večini absolvirali pravne študije na naši univerzi; Vi, ki brez dvoma poznate željo našega slovenskega naroda po pravu in pravici; — Vi se strnite v krepko falango okrog našega strokovnega društva, Vi mu vlivajte novih, svežih sil, Vi skrbite, da bo bodočnost našega društva ne samo ostala na isti stopnji, kakor je danes ob petdesetletnici, ampak da bo še lepša, še plodovitejša in še častnejša kot doslej. Naše geslo bodi: *Numquam retrorsum!*“

Za svoja izvajanja je žel g. predsednik toplo odobranje.

Nato je podal društveni tajnik Orožen Fran naslednje tajniško poročilo:

„Spoštovani zbor! Kljub vsem oblakom, ki se zbirajo na evropskem horizontu, globoko verujemo, da gremo nasproti boljšim časom. Civilizacija se mora ohraniti in rešiti. A rešila se bo le, če pravo zmaga nad silo. To se pa more zgoditi le takrat, kadar pri vseh zmagah občutenje pravice. Mi pravniki smo v prvi vrsti pozvani, da delamo v tem pravcu in verujem, da bomo uspeli. Kot slovenska vsepravniška organizacija deluje zlasti v tem pravcu naše društvo in prosim vse pravnike, da se oklenejo društva in njegovega delovanja zlasti letos, ko bomo proslavili njegovo 50 letnico.

Društveno delovanje je bilo na splošno v minulem poslovnem letu dokaj živahno in moramo reči, da moramo biti spričo težke gospodarske krize, ki mi prizanesla tudi pravniškim krogom, z zanimanjem za naše društvo med pravniki še kar zadovoljni. Število članstva šteje danes 841 rednih članov (pred 1 letom 825). 8 članov je umrlo in sicer: notar Karel Pleiweiss (ki se ga je društvo spomnilo s posebnim član-

kom v svojem glasilu), odvetnik dr. Lasič Ferdo, notar Detiček Juro, sodni starešina v p. Hutter Ivan, odvetniki dr. Kimovec Ivan, dr. Klepec Josip, dr. Soški Luka, dr. Šlibar Ivan. Društvo Pravniki bo vsem umrlim članom ohranilo časten spomin.

Tudi v minulem poslovnem letu je odbor vzdrževal stike z našim pravniškim naraščajem. Votiral je znesek 1000 din za nagrado pri svetosavskem tekmovanju za temo: „Zakonita zaščita materinstva v kraljevini Jugoslaviji.“ Dijaki so bili tudi vedno vabljeni na naša predavanja in smo jih vedno radi pritegnili v svoj krog. Društveno glasilo se je dijaškim organizacijam dostavljalo brezplačno.

V preteklem letu je društvo po svojih odbornikih in članih odlično sodelovalo pri organizaciji in izvedbi kongresa pravnikov kraljevine Jugoslavije, ki se je vršil meseca septembra lanskega leta v Novem Sadu. Kot naši referenti so na kongresu nastopili gg. dr. Andrejka, dr. Bajič, dr. Godina, Goslar, dr. Köstl, dr. Urbanc. Zlasti intenzivno sodelovanje naših članov pri tem kongresu pa bo potrebno letos, ko se bo isti vršil v Sloveniji in ko bo glavno delo pri organizaciji kongresa snelo ravno na ramenih naših članov. Naj omenim le to, da vršijo društveni predsednik, tajnik in blagajnik iste funkcije tudi pri stalnem kongresnem odboru.

V minulem letu so se v okrilju društva nadaljevali in zaključili diskusijski sestanki o mnenjih k predhodnemu načrtu državljskega zakonika za kraljevino Jugoslavijo. Redigirana mnenja je društvo izdalo v ličnem zvezku in ista predložilo tudi na merodajnem mestu. Pri tem zamudnem in požrtvovalnem delu so se v tem letu predvsem udeleževali gg. dr. Bajič, dr. Lapajne, dr. Pajnič, dr. Rupnik, dr. Sajovic, dr. Spiller-Muys, dr. Štampihar. Tudi iz tega mesta naj bo navedenim kot tudi drugim marljivim, imenoma ne navedenim sodelavcem izrečena za njihov trud najtoplejša zahvala.

Občutno vrzel v slovenski strokovno dovršeni izdaji zakonikov izpopolnjuje društvo s svojo izdajo zakonikov. V preteklem letu je kot zadevni prvenec izšel „Kazenski postopnik“ v priredbi društvenega predsednika dr. Dolenca in univ. prof. Maklecova, kot druga knjiga pa pravkar „Civilni pravni postopnik“ v priredbi društvenega podpredsednika dr. Sajovica. Za bodoče poslovno leto je predvidena izdaja celokupnega delovnega prava v priredbi dr. Bajiča in dr. Köstla.

V cilju svojega znanstvenega delovanja je društvo priredilo tudi letos več odličnih in zanimivih predavanj. Predavali so gosposdije: apel. sodnik dr. Jurij Štampihar o „Odpravi protipravno izposlovanih zamudnih sodb“ (9. februarja 1938.), univ. prof. dr. in dr. h. c. Metod Dolenc o „Simboličnih pravnih dejanjih in izražanjih pri Slovencih“ (5. marca 1938.) in o „Kvalifikaciji lovske tatvine po finančnem zakonu 1938/39“ (25. novembra 1938.), univ. prof. dr. Milan Škerlj o „Poslovanju gospodarskih zadrug“ (10. in 17. novembra 1938.), dr. Stojan Bajič o „Nemškem načrtu zakona o službenem razmerju“ (14. decembra 1938.), ravn. Jože Basaj o „Zaščiti kmetske posesti (21. dec. 1938.), in banovinski sekretar dr. Vladimir Kukman o „Upravni dekoncentraciji po § 101 fin. zak. za l. 1938/39“ (11. januarja, 1938.). Udeležba pri predavanjih je bila precej dobra, po nekaterih predavanjih se je tudi zanimivo diskutiralo, tako da so predavanja vsestransko dosegla svoj namen. Vsem gg. predavateljem se odbor tudi na tem mestu ponovno zahvaljuje za njihov trud. Enaka zahvala gre g. predsedniku okrožnega sodišča, ki je dal za predavanja na razpolago dvorano v justični palači.

Društvo je tudi letos posvečalo vso pozornost svojemu glasilu „Slovenski Pravniki“. List je ostal na dosedanji višini, zlasti so naše

mного odziva novo vpeljane upravnosodne odločbe. Omembe vredna je akcija društva v zadevi izgraditve učnih in znanstvenih zavodov na juridični fakulteti v Ljubljani v smislu društvene resolucije, sprejete dne 5. februarja 1938. Zadevno se je poslala jedrnato koncipirana resolucija kr. vladi, ministrom, senatorjem in poslancem. S prav posebnim veseljem je odbor čestital društvenim članom-pravnikom o priliki njihovega imenovanja za člane Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Od vseh odličnikov, t. j. od gg. dr. Dolenca, dr. Kušaja, dr. Kreka, dr. Pitamica in dr. Polca so prispele tople zahvale. Društvo se je s svojimi knjižnimi izdajami udeležilo od društva Slovenskih književnikov prirejene razstave „Slovenske knjige 1918—1938“. Za lepo uveljavljenje društva pri tej priliki gre zahvala g. podpredsedniku dr. Sajovicu, ki je akcijo izvršil. Banovinska uprava bo izdala za 20 letnico države posebno knjigo. V njej bo izšel tudi članek o 50 letnem obstoju in razvoju našega društva ter njega pomenu za slovensko pravništvo. Članek je dalo uredništvu naše društvo na razpolago. Posebno slovesno je društvo proslavilo 60 letnico odličnega člana dr. Stanke Lapajnete, kateremu je posvetilo posebno slavnostno številko „Slov. Pravnika“. Društvo je po svojem predsedniku in podpredsedniku tudi osebno čestitalo jubilarntu.

Odbor je imel v preteklem letu 8 sej. V to svrhu je dal gospod predsednik apelac. sodišča dr. Vladimir Golia na razpolago gremijalno dvorano apelac. sodišča, za kar mu naj bo izražena najtoplejša zahvala. Razen tega je imel odbor več internih večernih sestankov, od katerih naj bo omenjen zlasti večer, prirejen dne 1. decembra 1938. prilikom 20 letnega obstoja države. Tradicionalni društveni pomladanski izlet se je vršil dne 15. maja 1938. iz Velikih Lašč preko Sv. Gregorja v Ribnico in je v vsakem oziru najlepše uspel. Izleta se je udeležilo zlasti mlajše članstvo v velikem številu. Ob koncu poročila si dovoljujem apelirati na naše članstvo, da ohrani svojo naklonjenost društvu tudi v bodoče. Prosim, da se poročilo blagohotno odobri.“

Tajnikovo poročilo je bilo soglasno sprejeto, nakar so zborovalci na poziv predsednika počastili spomin umrlih članov s trikratnim vzklikom „Slava“.

Nato je podal blagajnik dr. Urban to-le blagajniško poročilo:

Dohodki so znašali:	
Članarina	Din 49.047'65
Prodaja starih letnikov	„ 2.912'50
Podpore:	
Ministrstvo pravde	Din 6.000'—
Kr. banska uprava	„ 9.990'—
Advokatska zbornica	„ 14.000'—
Društvo sodnikov, Ljubljana	„ 3.000'—
Mestna občina, Ljubljana	„ 980'—
Mestna občina Maribor	„ 500'—
Obresti	„ 3.989'78
Plačani opominski stroški	„ 606'50
Skupaj	Din 91.026'43
Izdatki so znašali:	
Vrnjena članarina	Din 120'—
Honorarji za prispevke v „Slov. Pravniku“ in za Mnenja	„ 18.005'—
Tiskarniški stroški za „Slov. Pravnika“	„ 42.608'65
Za Mnenja	„ 5.194'—
Upravni stroški	„ 5.030'52
Skupaj tedaj	Din 70.958'17

Prebitek Din 20.068'26

se bo uporabil v tekočem letu za tiskarniške stroške „Spomenice“, ki jo prejmejo člani brezplačno, kakor tudi za ostale stroške, ki bodo zvezani s proslavo 50 letnice našega društva.

Blagajnik predlaga naj ostane članarina za leto 1939. v isti višini din 60—.

Poročilo blagajnika je bilo soglasno sprejeto.

V imenu preglednikov je poročal dr. Žirovnik, da je blagajniško stanje v redu in predlagal, da se podeli odboru absolutorij, kar je bilo soglasno sprejeto.

Nato je višji drž. tožilec dr. Kravina spregovoril naslednje:

Ob tako važnem jubileju, 50 letnici, naj mi bo dovoljeno, razodeti slavni skupščini razveselljivo dejstvo, da imamo v naši sredini še šest gospodov, ki so bili skozi vso to dolgo dobo člani našega „Pravnika“ in ostali od njegove ustanovitve pa do danes njegovi zvesti privrženci. To so gg. Gabrijelčič Mihael, dvorni svetnik v pok. v Ljubljani, dr. Homan Alojzij, odvetnik v Radovljici, dr. Pretner Matej, odvetnik v Ljubljani, dr. Rogina Anton, predsednik apelacijskega sodišča v pok. v Ljubljani, dr. Rudolf Ivan, odvetnik v Slovenskih Konjicah in dr. Toplak Jakob, dvorni svetnik v pok. v Mariboru.

Kdo ne pozna našega g. dvornega svetnika Gabrijelčiča! Rojen na Primorskem, se je po pravnih študijah posvetil sodniškemu poklicu; v svojih mlajših letih je služil pri raznih sodiščih na Primorskem in bil končno imenovan za višjega sodnega svetnika pri višjem deželnem sodišču v Trstu — od koder je bil kasneje poklican k vrhovnemu sodišču na Dunaj. Odtod se je ob prevratu preselil v Ljubljano in sodeloval pri konstituiranju prvega slovenskega višjega sodišča v Ljubljani. Vsepovsod, kjer koli je služboval, se je izkazal moža na svojem mestu in si očeval glas vnetega slovenskega pravnikar in dobil zato priznanje častnega članstva več goriških občin. S svojim uglašenim nastopom in prirojeno mu živahno družabnostjo poživiljal je vsekdar krog slovenskih pravnikov in vnašal vanj svoj zdravi življenjski optimizem; še danes se kljub svoji spoštljivi starosti duševno in telesno čil vprav živo zanima za delovanje našega „Pravnika“ in udeležuje vseh njegovih važnejših manifestacij.

G. dr. Homan Alojzij, je dolgo vrsto let vršil svoj odvetniški poklic na Dunaju in se šele pred nekaj leti povrnil v Slovenijo. V Radovljici, kjer se je nastanil, se je takoj z izredno vnmemo posvetil pospeševanju tujskega prometa. Že po par letih njegovega bivanja v Radovljici, se je tamkaj tujski promet znatno dvignil, kar je v prvem redu pripisati njegovi iniciativi in njegovemu vsestranskemu prizadevanju. Kljub temu, da je pretežni del svoje odvetniške kariere preživel na Dunaju, je ostal dr. Homan nepretrgoma skozi vso dolgo dobo 50 let član našega „Pravnika“. Pristopil je društvu kot mlad odvetniški koncipient, vztrajal pri njem, ko so mnogi odpadali, in ostal zvest član do danes.

G. dr. Pretner Matej, rojen na Kranjskem, je po dovršenih svojih študijah in praksi v Trstu leta 1892. odprl tamkaj svojo odvetniško pisarno kot prvi slovenski odvetnik. Njegova odvetniška pisarna je vzgojila celo vrsto odličnih slovenskih odvetnikov, vsestransko podkovanih v teoretskem znanju in prežetih narodnega duha. Udeještoval se je tudi politično in posvetil svoje moči predvsem gospodarskim vprašanjem in ekonomski organizaciji tržaških Slovencev. Ustanovil je celo vrsto gospodarskih institucij — pa tudi drugih narodnih društev. Po svetovni vojni, ko se je tržaška podružnica ljubljans-

skega „Pravnika“ spremenila v samostojno društvo, je dr. Pretner bil njen predsednik vse dotlej, dokler ni v Primorju sploh prenehalo vsako društveno delovanje. Živo se je udeleževal tudi literarno in napisal mnogo gospodarskih in pravniških člankov: v tržaški Edinosti, v Slovenskem Pravniku, v Pravnem vestniku in Planinskem vestniku. Leta 1936., ko so mu italijanska oblastva zavrnila opcijo italijanskega državljanstva, je moral zapustiti Trst, torišče svojega plodnega delovanja, in se preselil v Ljubljano.

G. dr. Rogina Anton je služboval najprej pri sodiščih in državnem tožilstvu v Sloveniji ter bil kasneje pozvan na službovanje k višjemu sodišču v Gradec. Po prevratu se je preselil v Ljubljano in zavzel mesto podpredsednika višjega deželnega sodišča v Ljubljani ter po smrti dr. Babnika mesto predsednika tega sodišča, na katerem je ostal do svoje upokojitve. Bil je skozi 8 let član odbora našega „Pravnika“, l. 1907. tudi podpredsednik in je vedno marljivo sodeloval na prospehu in poglobitvi društvenega delovanja. Na mestu podpredsednika odnosno predsednika višjega deželnega sodišča v Ljubljani je z osebnim taktom in velikim razumevanjem vodil našo pravosodno upravo in očeval naše sodstvo na tradicionalni višini tako v moralnem kot v strokovnem pogledu.

G. dr. Rudolf Ivan, rojen leta 1855. v Konjicah na Štajerskem, je absolviral svoje univerzitetne študije v Gradcu, kjer je končal tudi običajno sodno prakso. Leta 1881. je vstopil v odvetniško pisarno pri svojem stricu dr. Antonu Prusu v Konjicah. Odvetniško prakso je nato nadaljeval pri dr. Sernecu v Mariboru in dr. Mayerju v Beljaku ter isto končal pri dr. Dominkušu v Mariboru. Leta 1887. je otvoril odvetniško pisarno v Konjicah ter izvrševal poklic do l. 1934., ko se mu je vsled starosti moral odpovedati. — V narodno ogroženih Konjicah se je takoj začel z vso vnemo boriti za slovensko uradovanje pri sodiščih, ki je bilo dotlej vseskozi nemško, dokler s pomočjo drugih, ki so prišli za njim in se mu pridružili, ni dosegel popolnega uspeha. Bil je v Konjicah soustanovitelj „Posojilnice“, kjer je še danes njen odbornik. Po njegovi zamisli se je sezidal „Narodni dom“, ki je postal zbirališče Slovencev in zatočišče slovenske čitalnice (bralnega društva), ki jo je ustanovil leta 1889. Leta 1878. je bil izvoljen v okrajni šolski svet in vršil v njem skoraj pol stoletja razne funkcije, zavzemajoč se ob vsaki priliki za narodno učiteljstvo in slovenski jezik. Udeležil se je tudi deputacije, ki se je na Dunaju zavzemala za slovensko gimnazijo v Celju, bil prvi predsednik podružnice Cirila in Metoda v Mariboru in bil njen stalni član kakor tudi član Zgodovinskega društva v Mariboru. Po prevratu je bil imenovan za gerenta okrajnega zastopstva in okrajne posojilnice v Konjicah.

G. dr. Toplak Jakob, rojen 1861. na Štajerskem, je absolviral univerzitetne študije v Gradcu, kjer je vstopil tudi v sodno prakso. Kot sodni adjunkt je služboval v Vipavi in Ptuj in bil leta 1899. imenovan za sodnega tajnika v Ljubljani. Tu je napredoval v sodnega svetnika in nadsvetnika ter leta 1917. zaprosil za upokojitev, ker so postale razmere za njega kot odločno narodno mislečega sodnika nevdržne. V Ljubljani je uredil knjižnico okrožnega sodišča in bil v letih 1909. in 1910. podpredsednik našega društva. Po upokojitvi se je preselil v Gradec, kjer je ob prevratu vsled pomanjkanja jugoslovanskega konzulata ustanovil naše zastopstvo in tamkaj vodil neke vrste konzularne posle za Jugoslavijo. Na poziv deželne vlade se je leta 1919. dal reaktivirati in prevzel pri okrožnem sodišču v Mariboru mesto podpredsednika. Leta 1922. je bil imenovan za dvornega svetnika in predsednika okrožnega sodišča v Mariboru, s katerega mesta je bil leta 1924.

poteklo morda več desetletij. Zato predlaga v imenu odbora, da sprejme na dan 50 letnice ustanovitve društva „Pravnik“ tole resolucijo:

„Glavna skupščina vzame zamisel odbora, da se ustanovi zadruga „Pravniški dom“ odobruje na znanje in pooblasti odbor, da pristopi takoj k ustanovitvi te zadruge.“

Tudi ta predlog je bil soglasno in z odobravanjem sprejet.

Pri volitvah je bil soglasno z vzklikom izvoljen dosedanji odbor s predsednikom dr. Dolencem na čelu, enako dosedanja preglednika; namesto obolelega odbornika za Novo mesto se je izvolil nov odbornik drž. tožilec Josip Prijatelj.

Predsednik se je nato v svojem kakor tudi v imenu odbora zahvalil za izvolitev.

Nato je društveni podpredsednik dr. Sajovic poročal o spominski knjigi, ki jo bo društvo izdalo o priliki 50 letnice ter zlasti njene vsebine, vseuč. prof. dr. Furlan pa o načinu proslave tega društvenega jubileja, kar se je vzelo na znanje.

Kronika društva „Pravnika“. Na glavni skupščini dne 26. januarja izvoljeni odbor se je konstituiral kakor je bil poprej: predsednik dr. M. Dolenc, podpredsednik dr. R. Sajovic, tajnik F. Orožen, blagajnik dr. A. Urbanc. — V društvu sta predavala: dne 8. februarja dr. J. Štempihar o „Vrednosti in valorizaciji v zasebnem pravu“ in dne 8. marca dr. B. Vrčon o „Rasnih osnovah italijanske bračne zakonodaje“. — Za društveno petdesetletnico je izdalo društvo posebno spominsko knjigo „Pol stoletja društva „Pravnik“, ki so jo prejeli vsi člani in naročniki društvenega glasila brezplačno. Slavnostno zborovanje se je vršilo 18. marca popoldne ob 6. v ljubljanski magistratni dvorani, zvečer istega dne pa v gornjih prostorih ljubljanske Zvezde svečan banket. — Društvu so pristopili naslednji novi člani: Pleiweis Karel, sodnik v Ljubljani, Škarabot Mijo, sodnik v Marenbergu, Jarc Vojteh, političnoupравни pripravnik v Brežicah, dr. Planinšek Odon, Vičič Anton, Piškur Alojzij, sodniki v Murski Soboti, Tassotti Karel, Dobčnik Danilo, Repovž Hubert, dr. Tribnik Drago, sodniški pripravnik v Murski Soboti, Škrilec Andrej, Brunec Jožef, Potočnik Valter, Vljaj Stefan, odvetniški pripravnik v Murski Soboti, dr. Konvalinka Konstantin, Fischinger Josip, sodniška pripravnik v Ljubljani, Artnak France, notarski pripravnik, dr. Mehle Marjan, dr. Sever Igor, odvetniška pripravnik, vsi v Ljubljani, Brumat Božidar, Jerman Miha, Kobav Jože, Majdič Anton, Potočnik Branko, Šegedin Jože, Tavčar Adolf, sodniški pripravnik v Celju, Knez Joža, odvetniški pripravnik v Ptuj, dr. Flis Zdravko, odvetniški pripravnik v Celju, Pleterski Boža, notarska pripravnik v Brežicah, dr. Vadnal Ljudevit, odvetnik v Murski Soboti, dr. Čeplak Slavko, notarski pripravnik in šorli Jože, sodniški pripravnik, oba v Ljubljani, dr. Čok Ivan Marija, dr. Vratovič Minko, odvetnika v Beogradu, Kužnik Henrik, pol. upravni pripravnik v Ljubljani.

Osebnosti vesti. Dr. Pitamic Leonid je postavljen za rednega profesorja na ljubljanski pravni fakulteti. — Postavljeni so: za sodnika dr. Pompe Leon (okrožno sod. v Ljubljani), Lazar Franc (Konjice), pri apelacijskem sodišču v Ljubljani za tajnika Kobal Bogomir in Rus Ernst, za sekretarja dr. Pehani Jakobina. Premeščeni so sodniki Vičič Oton v Mursko Sobotu, Dežela Mirko v Valandov, Oblak Vital v

Prevalje, Rupar Franc v Jajce. — Postavljeni so dr. Vidmar Ivan za svetnika v min. za notr. posle, za višjega svetnika državnega pravobranilca v Ljubljani dr. Orlič Anton, za višjega železniškega svetnika dr. Brumen Anton, za višjega pristava v Kočevju dr. Hočevar Anton, premeščena sta policijska svetnika Pestevšek Karel v Maribor in Kos Stanko v Ljubljano. — V pokoj sta stopila direktor železniške direkcije dr. Bončina Fran in okrožni sodnik dr. Kresnik Mirko. — Umrli je javni notar Mastnak Franc. — Odvetniško pisarno sta odprla dr. Potočnik Miha na Jesenicah, Satler Fran pri Sv. Lenartu v Slovenskih Goricah, preselila sta se odvetnika Florjančič Ludovik v Litijo in dr. Janč Igo v Kostanjevico. Izvrševanju odvetništva se je odpovedal dr. Gaberšek Fran.

Kongres pravnikov kraljevine Jugoslavije. Stalni odbor Kongresa jugoslovanskih pravnikov je imel dne 17. decembra 1938. v Zagrebu sejo. Predsedoval je predsednik dr. Dolenc, navzoči so bili vsi zagrebški člani odbora, iz Beograda dr. Pržić, iz Ljubljane dr. Sajovic in Orožen. Pri konstituiranju odbora so bili določeni za glavnega tajnika in arhivarja sodnik Orožen, za njegovega namestnika dr. Pržić (Beograd) in odv. dr. Horvat (Zagreb), za glavnega blagajnika odv. dr. Urbanc (Ljubljana), za njegovega namestnika apel. sodnik Zlatanović (Beograd) in dr. Lunaček (Zagreb). Odbor je nato najprej razpravljal o likvidaciji zadnje skupščine (v Novem Sadu).

Nato je sklenil, da se prihodnji kongres vrši v Rogaški Slatini in Mariboru po temle spondu: 24. septembra 1939. zvečer prihod v Rog. Slatino, 25. septembra dopoldne otvoritev kongresa, popoldne in 26. septembra delo v sekcijah, 27. septembra dopoldne odhod v Maribor, kjer bo popoldne zaključna skupna seja.

Na dnevni red skupščine se postavijo naslednje teme: 1. Zakonita ureditev obročnih poslov. 2. Reforma predpisov o odgovornosti udeležencev pri kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na predlog ali na zasebno tožbo. 3. Razširitev upravno-sodne zaščite. 4. O potrebi reforme davčnega in taksnega kazenskega prava.

V januarju so bili postavljeni že referentje in sicer za 1. temo: dr. Milan Bartoš in dr. Mihajlo Konstantinović, univ. profesor v Beogradu, dr. Vladoje Rižnar, okr. sodnik v Zagrebu, dr. Jurij Štepihar, apelac. sodnik v Ljubljani; za 2. temo: dr. Ivo Andres, odv. v Zagrebu, dr. Luka Kravina, višji drž. tožilec v Ljubljani, dr. Dušan Peić, vrh. drž. tožilec v Beogradu; za 3. temo: dr. Ivo Krbek, univ. prof. v Zagrebu, dr. Ciril Kržišnik, upravni sodnik v Celju, Bogdan Majstorović, glavni sekretar drž. sveta v Beogradu; za 4. temo: dr. Zlatko Herkov, šef davčnega urada mesta Zagreb in priv. docent, dr. Dušan Jovanović-Jolić, uradnik min. financ v Beogradu, dr. Viljem Krejči, odvetnik v Ljubljani, dr. Valdemar Lunaček, sekretar industr. zbornice v Zagrebu. — Vsi referati bodo tiskani v Spomenici, ki bo izšla še pred skupščino.

Za časa skupščine bo prirejenih več izletov, tako na Pohorje, Ptuj, Dobrno. Članarina ostane ista kot doslej, za prijavo članov je določen termin do 3. septembra 1939. Kot gostje kongresnih članov so dopuščene njih soproge in hčerke.

Stalni odbor je ukrenil vse, da poteče letošnji kongres v poudarku strokovnega dela, sicer pa čim svečaneje.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samò prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravnik l. 1909 do 1922 à 36 Din, posamezne številke à 3 Din.

Slovenski Pravnik l. 1923. dalje à 70 Din, posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din, št. 11 do 12 l. 1935 po 25 Din.

Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh, II. knjiga po 70 Din, posamezne pole, kolikor so v zalogi, po 3 Din.

Mnenja o Predhodnem načrtu državlanskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo. Cena 70 Din. Posamezne pole po 3 Din.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 25 Din.

Dr. M. Dolenc: Simbolična pravna dejanja in izražanja med Slovenci — po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — po 15 Din.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 12 Din.

Uparedna slavenska pravnička terminologija — po 30 Din.

Izšla sta prva dva zvezka Zbirke zakonov, ki jih izdaja društvo „Pravnik“

Sodni kazenski postopnik
in
Civilni pravdni postopnik.